

ROMAN

No 19

No 19

SP,
7540

*Kirjastus-osastus "Oreng"
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.*

„ROMAAN“ Nr. 19

SISU:

H. Courths-Mahler: Griseldis.
Werner Scheff: Naine kuristikü kaldal.
Knut Hamsun: Wiirastus.
P. Grünfeldt: Eiusügisel.
Henri Barbusse: Kannatus.
P. Grünfeldt: Nagu teisedki.
Karl Körber: Palermo jutlus.
Emile Verhaeren: Palwe.
Omar Khayam: Kas pole kummalik?
Edgar Wallace: Kadunud mi jon.

Ajakiri „ROMAAN“

(IV. aastakäik

toob igas oma korralikult kaks korda kuus ilmuwas numbris romaane ja lühemat proosakirjandust mitmekesistelt rahwustelt laialises walikus.

„ROMAAN“i“ siht on tutvustada Eesti lugewale rahwale maailma tähtsamaid kirjanikke nende põnewamate ja tuumakamate teoste teel.

„ROMAAN“ toob põnewaid jutte, on see ju „ROMAAN“i“ otsekohene ülesanne, et igaüks leiaks temas wäärtuslikku ja huwitawat lugemist.

„ROMAAN“i“ keel on rahwalik ja arusaadaw igapähele.

Tellimishinnad:

1/1 aastas (24 nr.nr.)	750.— marka	2 kuus (4 nr.nr.)	160.— marka
1/2 „ (12 nr.nr.)	400.— „	1 „ (2 nr.nr.)	80.— „
1/4 „ (6 nr.nr.)	225.— „	Üksiknumber	40.— „

Kõik järgnewad romaanid lõpewad iga aastakäigu wiimases numbris ja järgmiste aasta esimeses numbris algawad juba uued romaanid.

„ROMAAN“i“ tellimisi wõtawad wastu ka endiste aastakäikude peale ilma iga lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

Üksiknumbrid müüwad kõik ajalehe müüjad, raamatukauplused ja raudtee raamatukapid.

Endiste aastate (1922, 1923 ja 1924 a.a.) üksikud numbrid on weel saada talitusest harilikku hinnaga.

Tellimine 1925 aastaks kestab edasi. Tellida võib ükskõik missuguse numbriga alates.

„ROMAANI“ talitus, Tallinn, Müüriwahe tän. 16.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTEHINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenu-panga majas).		Tekstis 50% kallim.
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 19 (85)

Oktoober 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

9

„Jah, ma tean, et ükski teine kuritegija küsimuse alla ei wõi tulla. Kes Treuenfelst loosis oleks ühte nii rasket süüdi oma hingele wõinud panna? Ei, ei — see on juba ainuke wõimalus, et mu naine mõtlematus tujus ehk mõnel muul mulle teadmatul põhjusel enesetapmisele tuli.“

„Aga kas ta poleks teile ühtki rida järele jätnud, ühtki lahkumissõna oma lapsese?“

„Wast ei teinud ta seda, kuna ta ainult mõtetega mängis.“

„Siis oleks ta wast ennem ühe kirja maha jätnud, et seda mängu õige wõjuvalt kujutada.“

„Ah — ma näen, teie olete end minu naise iseloomu kohta informeerinud. Jah, see oli ka mulle arusaamatu, et ta wäikides elust lahkus, et ta enam isene seal juures ei tarwitfenud. Sellepärast olen ka kõik läbiotsinud, et temalt mõnda kirja leida. Aga seda ei osnud.“

Grifeldise pilk püsis põneva ilmega ta huultel. Nüüd küsis ta kõheldes:

„Kas leiaksite seda väga häbematu olewat, kui ma Teid paluksin mulle lubada Teie kadunud proua abikaasa tubast waadata?“

Ta raputas pead.

„Ei, muidugi mitte. Taktitu uudishimu hotan ma neist ruumidest eemale. Sellepärast hoian neid lukus. Aga Teile tahan ma hea-

meelega wõtmed anda. Ma wõtsin nad oma kätte.“

„Ma tänan Teid, herra krahw.“

„Kas Teie ei kardate neisse ruumesse minna?“

„Ei.“

„Kas tohin küsida, miks tahate neid ruume näha? Uudishinu pärast see ei ole.“

Ta oli hetkeks nähtawasti nõutu. Aga siis waatas ta krahwile juurte otskoheste silmadega otse.

„Ma kardan, Teie naerate mind wälja, aga sellepärast tahan teile seda ütelda. Ma käin juba mitmendat aega selle mõttega ringi, et teile seda palwet wälja ütelda. Aga palun, ärge naerge mind wälja.“

„Ei, ei, muidugi mitte.“

Ta hingas sügawalt.“

„Tähenad — mul oli üks kummaline unenägu, mis mind selle toa peale juhtis.“

Krahw naeratas ometi natukene.

„Mis unenägu see siis oli?“

Grifeldis wiivitas natukene aega. Siis ütles ta tasa:

„Ma ei tahaks Teile seda unenägu jutustada — mitte nüüd, wast lord pärast poole. See unenägu köitis mind väga.“

Krahw raputas naeratades pead.

„Kui ma Teid nii enese ees näen — õitsew, naerataw elu ise — siis pean ometi selle

üle naeratama, et Teie ühele unenäole tähenduse annate."

"Kuna ta nii kummaline oli ja ometi nii selge ning kindel. Aga naeratage nüüd rahulikult mu üle. Rõõmuistan end iga naeratuse üle Teie näol."

"Mu väikene hingearst," ütles ta tasa.

Grifeldis punastas äkki, sest krahwi sõnadel oli nii südamlik toon. Aga siis ütles ta rutu:

"Kas tohin Teile mõned küsimused esitada, mis mu unenäoga ühenduses?"

"Jah, küsige aga."

"Teie proua abikaasa magadistuba asub otse minu toa all, kohe ümmarguse torni kõrval; on see nii?"

"Jah"

"Kas on selle seintel tume puuwooderdus, mis lõpeb laia äärelauaga?"

"Ka see."

"Ja kas tugeneb äärelaud teatavates vaheruumides niferdatud seinasammastel?"

Krahw tõstis kiskwalt silmad üles.

"Dete enesele seda tuba mõne poolt kirjeldada laisknub?"

Ta raputas ägedalt pead.

"Ei — ma nägin seda unes — heledate mööblitega, mis mitte hästi seinapuuga ei sobinud."

"Seda nägite Teie unes? Ei — see on wõimata! Teile on sellest keegi rääkinud."

Grifeldis oli nähtawasti ärritatud.

"Ei — mitte keegi! Tähendab, mu kirjeldus klapi? Woodi seikis päiksega seina poole, mis wastu torni. Ja selles woodis nägin ma üht ilusat, blond naist lamamas, kellel üks juukse palmikustest, mis pikalt alla langesid, nagu pael ümber kaela oli pandud."

Nüüd tõusis krahw kohunnult üles.

"See on ju kummaline! Mu naisel oli harjumus ühte juukse palmikut ilka ümber kaela panna. Ta arwas, et see on soojem, kui rätik. Ja seda nägite Teie unes?"

"Jah, päris selgelt."

"Ja mis nägite Teie veel?"

Grifeldis wärises tasa õrritusest, aga ta püüdis rahulikuna palsta.

"Rõike ma ei mõi ega ei taha Teile ütelda, mis ma nägin. Minult mõnda veel. Selle toa puuwooderduse kohal nägin ma midagi helesinist, nagu oleks selle kohal waba taewas olnud — ja ometi oli ruum linnine."

Krahw raputas imestades pead.

"Tuba on wooderduse kohalt seinte külge ja ülewalt helesinise siidiga üle tõmmatud. Teate, mis ma Teie unenäost arwan?"

"Mõh?"

"Ei Teie kõigist neist asjust wähe kuu'nud olete ja seda siis unes kofku wõisite."

Energilist raputas Grifeldis pead

"Ei, ma tean kindlasti, et ma ühiti sõna selle toa kohta pole kuu'nud, samuti nagu sellestki, et Teie proua abikaasa ühe oma juuksepalmitu ümber kaela arwastab panna. Ja mul pole veel kunagi elus ühte nii elawat ja selget unenägu olnud, mille juures ma koil üksikasjad nii kindlasti meele olen pannud. Ja — kui proua krahwinna tuba tõesti nii wälja näeb, nagu seda unes nägin — siis — ja — siis on sellel unenäol minu jaoks veel sügawam tähendus. Nüüd igatsen ma ainult seda tuba näha saada."

"Ja Teie ei taha mulle midagi rohkem sellest unenäostelda?"

Ta ohkas sügawalt.

"Mul on tunne, nagu ei tohiks see olla — nüüd veel mitte. Aga natukene tahaksin tei t — veel küsida."

"Palun, tehke seda talistamata."

Grifeldis waatles teda uurimast.

"Kas Teie proua abikaasal oli üks iseäraline, omapärane sõrmus — kullast, mis nõõri-sarnaselt oli punutud ja pealt rosetiga kinnitatud ning kake haruga, mis rubiinidest tehtud? Ka roseti keskelt oli üks juur ümmargune rubiin."

Nüüd naeris krahw Harro heata ilukult.

"Dete seda sõrmust ka unes näinud?"

Grifeldis muutus kahwatuks.

"Kas on olemas säärane sõrmus?" küsis ta hingetult

"Jah, muidugi. Teie olete seda muidugi mu sugulase Beate sõrmes näinud, muidu ei wõiks Teil teda nii täpselt kirjeldada."

Grifeldis ütles ühe oma filmade.

"On komtes Beate säärane sõrmus?"

"Jah, ta sai selle kingitusena mu naiselt. Ja olete seda wist muidugi tema juures näinud."

"Ei," ütles ta tasa, päris joowastult, "ma nägin seda sõrmust unes — ainult unes. Päris tõesti ma pole teda kordagi komtes Beate käes näinud. Aga ma tahaksin seda heameelega lord näha"

"See wõib sündida Teie tarmitsete mu sugulast ainult paluda, Teile seda sõrmust näidata. Muu'eas — mul tuleb ette, et ta seda sõrmust muidu iga päew kandis. Ei tee ta seda nüüd enam? Ma pole seda tähele pannud."

"Ei, komtes Beate po'e veel kunagi ühte sõrmust kannud, nii kaua kui mina Treuenfelsis olen."

"Mii? Nüüd, igatahes wõite teda paluda, et ta Teile seda näitab."

Grifeldis waatas mõtetes enese ette. Siis tõstis ta oma pilgu ja waatas paluvalt krahwi silmi.

„Ma ei tahaks seda mitte hea meelega teha, herra krahw. Komteß Beate wast ei tuleks ka mu palmele wastu. Tohin ma jellepärast teid paluda, täna teelanas wast ehk paluksite komteß Beate, et ta Teie seda sõrmust näitaks? Teie peaksite seda mõnel ettekaändel tegema, et komteß mitte aru ei saaks, et see soom niinust wälja läheb. Ta ei tohiks seda teada saada.“

Krahwi suu ümber tõmbus taha.

„Ah — teie olete ka juba märganud, et komteß Teie wastu ebasõmpaaltlik on?“

Grifeldis kõhkleb. Sel põhjusel polnud ta krahwi palunud sõrmust küsida. Selleks palweks oli tal teine põhjus. Aga ta jättis krahwi jamale arwamisele.

„Jah, ma olen seda märganud.“

„Ja mis peate Teie selle põhjuseks?“

Jälle kõhkleb Grifeldis. Ta teadis, et see põhjus midagi muud ei wõinud olla, kui kadus. Seda ei tahtnud ta aga ütelda.

„Boolehoinuks ja wastoluks pole sagedasti põhjust olemas. Tähendab, kas tohin Teid paluda komteßilt nii sõrmust paluda, et ta mitte ei märka, et mina seda näha soowin?“

Ta naeratas.

„Noh, hea küll, ma hakkän seda siis diplomaatiliselt peale. Muuseas palun ma Teid, mu sugulase wastolu peale mitte nii suurt rõhku panna. Ta on sest saadil, kui see õnnetus mu majja tuli, wäga närwiliselt ja ärritatawaks muutunud. Seda olete juba isegi wõinud näha, näitels siis, kui ta mu naise pildi ees hirmunud oli.“

„Kas waremalt polnud komteß nii närwiline?“ küsis Grifeldis.

„Ei, ma pole seda kunagi märganud. Ta on seda kõik nii südamesse wõtnud. Olge kannatlik, kui ta teile mitte nii wastu ei tule, nagu seda soowiksite.“

„Mul pole midagi kaewata ja ma ei tee seda ka mitte.“

„Ja meel kord sõrmusele tulles — wast on Beate Teiega kord selle sõrmuse üle rääkinud, ehk olete seda ometi näinud, ilma et teaksite. Seft sellel nõõrsõrmusel, nagu meie teba kutsume, on wäga algupärane kuju.“

Grifeldis tahtis ruttu midagi wastata, aga ta salwas omi huuli ja ütles:

„Wõib küll olla.“

Krahw pilkas teda weel natukene selle kummalise unenäoga; ta jäi aga järelmõtlemaks.

Nüüd tuli Gilda, kes wahpeal heinamaal ümber oli jooksnud, jälle tagasi.

„Kas Sa pole weel isa pärjaga walmis, Grifeldis?“

See waatas alla pärjale. Ta oli mõtetes ikka edast pununud ja pärg oli wäga suureks läinud.

„Jah, ta on walmis, Gilda. Ta pidi ju suuremaks saama, kui sinu oma. Waata — sita paneme weel ühe ilusa, suure margueriti otja ja lõpetame ära. Nüüd on ta walmis.“

„Anna mulle oma kübar, isa,“ nõudis Gilda.

Krahw ulatas selle temale. Ta pani pärja sinna peale.

„Nii, isa, nüüd on sul ka pärg. Grifeldis ütleb, kui ta pärgi punub: Iga lille sära on õnn e'upärjas?“ Nii, Grifeldis, seda oled sa ka isa pärjale soowinud?“

„Jah, Gilda — palu, et see pärg su armsale isale nii palju õnne toob, kui mitu lille temas on,“ wastas Grifeldis taha.

Gilda jaatas.

„Ma tahan seda paluda iga õhtul. Kuidas nimetame seda palwet?“

„Pärjapalwe.“

„Pärjapalwe.“

Gilda plakutas hõijates käsi.

„Waata, isa, Grifeldis teab kõ'gele nii ilusaid nimesid. Pärjapalwe — see tõlab ju armsalt, kas pole?“

Krahw Harro waatas Grifeldise punastawasse näkku.

„Wäga, wäga armas. Ja ma loodan enesele pärjapalwest head mõju.“

Seda ütles ta isearalise tooniga. Grifeldis kõhkus ta pilgu ees. See oli pill, mis talle südamesse tungis, nagu ioe palwe.

Ta hüppas äkki üles ja raputas lilled oma süli st maha.

„Nüüd on aga meie wahetund juba ammu mööbas, Gilda, peame jälle tööle asuma. Me maalkine nüüd ilusaid tähi ja laieme neid wälja marssida, nagu sõdurid Iga sõna eite tuleb üks suur täht kui ohwitser.“

Nii a'ustati kirjutustundi.

Krahw Harro tõusis naeratades üles.

„See ütleb minule, et ütearune olen,“ kaebas ta.

Grifeldis ei tohtinud talle öelda, kui heameelega oleks ta teda weel finni hoidnud.

„Me peame koolitunnid täpselt siäse seadma, et Gildat korrapärasusele harjutada.“

Ta jaatas.

„Ma lähen juba! Ja täna pärast lõunat lähme tornirõdule.“

„Kuhu me lähme, isa?“ küsis Gilda.

„Sinna üles,“ ütles ta ümmargusele tornile näidates.

Gilda plaksutas läbi.

„D see on ilus; sinna lähen mina kaasa, eks ole?“

„Jah, Gilda, midugi,“ vastas Griseldis.

Krahw silistas Gilda südpehmeid juukseid.

„Nüüd maali ilusaid sõdureid, pääsute.

Nägemiseni lõunalaua!“

„Nägemiseni, isa!“

Krahw läks ära. Ettevaatlikult hoidis ta oma pärjaga kübarat käes. Lõõks, oma tuppä jõudes võttis ta pärja kübaralt ja peitis ta oma kirjutuslaua salasähtlisse, kus seisis tühi kühvitipudelikene.

„Beaks need lilled õnnistuseks muutma wande, mis mu elu küljes ripab. D, Griseldis — kuidas armastan ma sind — kui mõltsin sind oma kõrwal hoida,“ mõtles ta.

* * *

Kui Griseldis Gildale kirjutustundi andis, ei saanud ta oma mõtteid selle õppeaine juure sunnida. Gilda wäike lapsekäsi seadis hoolega walgele paberile tähti tähtede kõrwale ritta, aga Griseldis kutsus oma unenäo mälestusse tagasi.

Selles unenäos oli ta ülewel tornirõdul seisnud ja kaugeesse päiksepaistelisse maaistiku waadanud. Pärisk üksi oli ta seal ülewal olnud. Siis oli tema poole äkki midagi jahedat ja kummalist puhunud, nagu sei'aks keegi ta kõrwal. Ta pööras end ümber ja nägi ilusat, blond naist enese kõrwal, kelles ta otseskohe krahwinna Alice'i ära tundis. Ta kandis walgeid riideid, blond juuksepalmitud rippusid peast alla ja üks oli nagu pael ta kaela ümber pandud. Ta näitas Griseldisele ühte sõrmust, sedasama, mida ta krahw Harrole oli kirjeldanud, ja andis talle märku, et ta talle pidi jälgima. Siis oli Griseldis unes walgele fogule jälginud, läbi trepikoone ja toa, mida ta ei tunnud. Äkki leidis ta ennast ruumis, mida ta krahw Harrole oli kirjeldanud, tähendab krahwinna magadistoas — tema suremistoaas, ja ta woodis lamas krahwinna. Ta woodi kõrwal oli õõkapikene, nagu Griseldise enese toas, ja sellel õõkapikesel seisis täidetud weiniflaas, milles jätendas punakas-kullane wein. Üks käsi, mis näis õõkapikese kohalt seinast wälja kaswawat, lastis kolm kuuli, pärmutri sarnast kuuli weinisse laskuda.

Sellejärele ladus logu unepilt ja Griseldisel oli tunne, nagu hõljuks ta mõne aja kindlujeta õhus. Ta ärkas ja leidis end oma woodis. Griseldist oli see nüüd kummaliselt puudutanud, kui ta kuulis, et nõõrjõrmus tõesti olemas oli.

Nüüd tõmbas teda weel rõhsem, kui senine, üles tornirõdule, kus ta unenägu oli alustanud. Ja ta oli rõõmus, et krahw Harro oli lubanud teda torni wita. Ka selle üle, et ta krahwinna tuba tahtis waatama minna, oli tal hea meel. Kummaline tunne tõmbas teda sinna.

Kui kirjutustund oli möödas, läks Griseldis Gildaga lossi. Oli juba aeg lõunalauaks toaletti teha. Lõuna juures näitas täna komtes Beate ennast Griseldise wastu wähe sõbralikumana. Ta sai isegi temaga Gilda õppimise üle rääkida. Ka kiitust awaldas ta Griseldisele.

Kui raske see Beatele oli, teadis ainult tema üksi. Aga krahw Harro sai sellest aru ja nägi, et ta sõnad Beate peale olid mõjunud.

Beate juuresolekul oli tal aga sellegipärast ebanugaw tunne. Ta ei saanud enam wabanebata tundeist, nagu kannaks Beate ta wastu tundmust, millisega ta kunagi ei saanud wadata. Ja see on igale õigele mehele piinlik tunne ühe naise wastu.

Griseldis oli wäga imestanud, et Beate talle täna nii sõbralikult wastu tuli. Aga ta nägi terawamalt, kui krahw Harro. Matstel on peenem tundmine, kui meestel, ja ta tundis, et komtes'i waenulikkus täna ainult hästi oli peidetud ja et ta wast weel tugewam oli kui muidu.

Oma siinoleku algul oli ta pead murdnud, mis komtes'i teda wiikis. Ja ta oli katsumud mõistatust lahendada. Kõua polnud tal see õnnestanud, kuni ta wiimaks ühel päewal üsna ruttu lahenduse leidis. Ta oli waadeldud komtes'i, kui see end oli üksi arwanud olewat, kui ta krahw Harrole järele waatas. Siis oli ta tema pilgus näinud sõwmat kirge üles leekimas. Sellest tunnist saadik teadis ta, et komtes'i oma sugulast armastas ja et ta küll lootis tema teiseks naiseks saada, nimelt Gildale emaks olla. Sellepärast oli ta ülbje kaswatajanna koha wastu seisnud ja juba algul talle waenulikult wastu tulnud. Kui ta aga nüüd nägi, et Gilda oma südame noore kaswatajanna külge kõitis, kui ta nägi, et krahw Harro temaga palju tegemist tegi, siis oli temas mõnesugune armukadedus õrganud. Wast nägi ta temas tahtimust oma plaanidele ja see lõi äsfitas teda ta wastu wihale.

See tunnetus lubas Griseldisele komtes'i ülespidamist pehmemas walguses paista. Ta nägi nüüd ometi põhjust tema ülespidamiseks ja ei wõinud talle keelata teatawat osawõttu, sest ta mõistis wäga hästi, et krahw Harro oma sugulase wastu midagi muud ei tunnud

kui kaastundlikku sallimust. Komteessi armastus jäi vastamata.

Nii oli Griseldisele teataval mõõdul fer-gemaks saanud, komteessi mõõrasti olemust wa-bandada ja ära kannatada.

Lõunalaual ütles krahw Harro Beatele:

„Ma leian su sõrmes puudumat nõõrsõr-muse. Beate, mis sulle Alice kinkis. Kas sa teda enam ei tanna?”

Griseldis vaatles selle küsimuse ajal kom-tesse ja nägi, kuidas selle nagu kergeit wärwi muutis ja ta nagu kiwistunult enese ette waatas.

Mõõdus tüfikene aega, enne kui krahw Harro wastuse sai oma küsimuse peale. Kom-tesse hääl kõlas kalgilt ja raskelt, kui ta ütles:

„Mul ei ole seda sõrmust kahjuks enam.”

Krahw waatas talle imestanult otja.

„Sul pole teda enam? Kuidas pean seda mõistma?”

„Kaotasin sõrmuse sel talwel ära. Ta on mul wist sõrmest wälja libisenud ja lumme kullunud. Kõigi mu õfimiste peale waata-mata, ei leidnud ma teda enam üles.”

Krahw Harro waatas Griseldise poole, nagu tahaks ta öelda: „Siis ei sa ma teile kahjuks siin wastu tulla.”

„Sellest on kahju. Ta oli üks algupärane ehe,” ütles ta.

Beate ajas end sirgemaks, nagu oletas tal piinlik seletus õnnelikult seljataga.

„Sa wõid arvata, kuidas ma kahetsen, et see sõrmus mul kadunud on, kuna ta mulle Alice kinkis. Ma ei julenud seda sulle üles tunnistada.”

Krahw naeratas.

„Ah — sellepärast olidki sa mu küsimuse juures nii kohmetanud?”

„Jah — sellepärast,” wastas ta iseäralise furnud ja tühja ilmega filmis, mida aga ai-nult Griseldis märkas.

„Ma walin sulle hea meelega Alice'i ehte-asjadest ühe teise sõrmuse, mis sa tema mäles-tufeks wõid kanda,” ütles krahw heasüdamliselt.

Siis mõttis ta ühe wõtmekimbu wälja ja pani selle Griseldise ette lauale.

„Siin on mu naise tubade wõtmed, preili von Ronach, Teie wõite neid waadata, kui soo-wite. Aga, palun andke mulle wõtmed jälle tagasi, kui te neid enam ei tarwita. Tahan neid hea meelega oma käes alal hoida.”

Griseldis wõttis wõtmed wastu.

„Ma tänan Teid, herra krahw. Kui lu-bate, siis waotan ma neid tubasid kohe täna pärast lõunat. Kas Gilda tohib mind saata?”

Krahw kummardas jaatamalt

„Muidugi, Teie hoolitsete ju selle eest, et mu tütrekene seal midagi segamini ei aja. Ma

tahaksin just Gilda jaoks neid tube nii hoida, nagu nad ta emast on jäänud. Pärast kui ta juba luur on, tahab ta nendesse tubadesse muidugi elama asuda.

Griseldis jaatas peaga.

„Muidugi, herra krahw, ma hoolitsen selle eest, et seal midagi ei puudutata ega paigalt ei liigutata.”

Griseldise ja krahw Harro jutuajamisel oli komteess Beate istunud nagu kiwistunult ja ainult ta hõõguwad mustad filmad olid mõõ-ralt luurawa pilguga üheit teisele káinud.

„Preili von Ronach tahab ju naise tuba näha?” küsis ta nüüd hääletult alla surutud árewuses.

„Jah,” wastas krahw rahulikult ja kindlalt.

Beate nägu tõmbus nagu walus.

„Ja seda lubad sa? Sa ju muidu ei taha, et keegi neisse ruumidesse läheb.”

Ta waatas talle suurte, rahuliklute filma-dega otja.

„Igatahes mitte. Uudishimuliste filmade eest peawad nad lukku jääma. Sina wõid sinna muidugi igal ajal minna. Wast saadad sa preili von Ronachit täna pärast lõunat neis ruumes.”

Griseldis, kes jälle oma filmi uurtwalt Beatele lasti püüda, nägi, et selle jumi muutus ja ta tarretanud pilguga, enes e ette waatas. Dii, nagu langeks ta kofku.

„Ei, ei, mul — mul pole täna aega,” üt-les ta ruttu.

„Noh, siis olete neis ruumes Gildaga üksi, preili von Ronach, ja Teie wõite weenduda, kas nad Teie unenäoje wastawad,” ütles krahw naeratahes.

Griseldis oli ütlemata suure hurwiga kom-tesse waadelnud. Nüüd waatas ta ruttu krahwi poole.

„Seda tahan ma teha, o'len wága huwi-tatud, kas wastab mu unenägu tõelubele.”

„Teie peate mulle üttema, kas on see nii.”

„Muidugi.”

„Kas preili von Ronach ju naise tube unes on näinud?” küsis komteess pillawalt, kuna ta seda ei uskunud. Kaswatajanna oli sellega küll ainult oma uudishimu ilustanud.

„Jah, mõtle, ta nägi unes Alice'i maga-distuba — nägi teda ennast, tema blond juukse palmikut kaela ümber pandult — ja nägi isegi unes nõõrsõrmust, mille sa ära oled kaotanud,” wastas krahw süütult, ilma et araks Beate otja waadanud, kuna ta enesele parajasti toitu ette pani, sest teenija serweeris järgmisest rooga.

Aga Griseldis waatas komteessi peale ja kohkus, kui nägi, et selle nagu kahwatuks ja lõdwaiks muutus ning filmad segaseks läksid.

„Nõrdsõrmus?“ kogeles ta.

„Jah sedajama, mida ma praegu küüsin. Kust ajast saadid ja teda dieti waja leiad?“

Komtesse wiivitas wastusega ja püüdis end fates hoida.

„Ma ei tea seda enam kindlasti.“

„Kui armuline komtesse lubawad — ma tean seda päewa weel päris selgesti, mil Teie selle ära kaotasite.“ ütles teener Heinrich, kes juba laua aastatd majas oli ja laua juures teenis.

Komtesse wiiskas teenrile ühe leegitsewa pilgu ja tahtis midagi ütelda, aga näis nagu ei taaks ta sõnagi üle oma wärisewate huulte wälja tuua.

„Noh, Heinrich, millal see siis oli?“ küsis krahw.

„See oli tol päewal, kui meie kadunud proua krahwinna oma asemelt surnuli leidsime ja sin majas kõik segamini oli. Ma tuin parajasti ülemalt ja mu põlwed otse wärisefid hirmust. Siis kohtasin ma armulist komtesse eeskõjast. Ta tuli wäljast. Ja seal ütles ta mulle, ta olla ühe sõrmuse ära kaotanud — nõrdsõrmuse. Wiististi olla see temal wäljas kaotisi läinud, lumme. Ma pidin sellest teenijaskonnale teatama, et sellele tähelepänu juhitaks. Wõida ka wõimalik olla, et ta sõrmuse sees ära kaotas. Armuline komtesse mäletab wast, kui ma selle peale ütlesin. Ah, komtesse, on weel üks palju suurem õnnetus juhtunud, armuline krahwinna on surnud.“

Selle juures ei saanud Griseldis oma pilku komtessele ära pöörda. Keegi teine ei pannud seda nii tähele, kui tema. Komtesse näol oli väga segane ilme; wär na hoog jooksis üle ta teha.

„Wõib olla — ma ei tea seda enam — sel hirmsal päewal polnud ma enam peremees omi mõtete üle.“ surus ta läbi hammaste wälja.

Nüüd hakkas krahw Harro teda tähele panna.

„Beate — ja ei saa ikka weel selle päewa peale mõeldes rahule jääda.“ ütles ta, kaastundlikult tema segast nägu waadeldes.

Komtesse wõitles iivenelega.

„Ei — seda ei saa ma kunagi mitte kunagi. Palun — rääkime mõnest muust asjast,“ sõnas ta suure waewaga.

Krahw Harro mõttis teise jutu üles, et komtessele aega anda ennast koku wõtta. Ta tegi temale haiget. Kuid väga pidi teda see hirmus katastroof o'ema puudutanud.

Griseldis waaias kummaltki kahwatult ja ja wõitfist alla oma talbrilue. Ta sundis end Gildaga juttu ajama.

Seal toodi järellõõf lauale. Selle aja sees kui Griseldis Gildale seda ette pani, ütles krahw Harro muuseas:

„Tahtsin sind paluda, Beate, mulle pärast ümmarguse torni wõti lõdustada saata.“

Griseldis nägi, et komtesse nagu kofkus. Seda märkas ka krahw Harro ja ta pidi mõtlema, et ta sugulane väga närwiline on.

„Ümmarguse torni wõti?“ küsis ta nagu meeletult.

„Jah. Sa hoiad teda ju teiste wõtmete juures.“

Komtesse waatas enese ette maha.

„Wõib olla. Ma ei tea seda. Ta pole ju mitu aastat enam tarwitusel olnud. Ma waatan järele. Mis tahad sa selle wõtmega teha?“

See pidi ükskõiksest kõlama, ja ka krahw nägi seda nii, aga Griseldisel oli tunne, nagu oleks fogu komtesse hing määstamas.

Krahw Harro naeratas.

„Mis ma selle wõtmega teen, Beate — tahan torni usti awada. Meie tahame üles rõdule minna. Preili von Ronach tahab kord ka ilma ülemalt waadelda.“

Kiir, metsik pill tõmbus Beate silmis Griseldise poole.

„Tema — ikka tema — kuidas ma teda wõhkan,“ mõttles Beate ja wõitles fogu jõuga wõitfise ja tasakaalu pärast.

„Ma tahaksin sulle soowitada seda lubadust preili von Ronachile piken'ada. Ümmargune torn on juba aastate eest lukustatud, kuna temas hull trepiastmeid lagunud on.“

„Wõga õige, seda ma tean. Teine trepp on rikunud. Ja sellepärast tahan ma ka ise üles minna, et õnnetust ei juhtuks. Nii paha aga nende rikunud astmetega ei ole; ettewaatfikut minnes ei wõi midagi juhtuda. Muuseas tahan ma tulewikus neel wõitfised wead parandada lasta. Lõpuks on ju kahju, et tornis enam ei käida. Preili von Ronachil on õigus, tornirõdule on tore wäljawaade. Ja praegigi on tornitoad päris algupärastelt fisse seatud. Üks minu ehitfist, kes selle torni ehitada lastis, weetis selles suurema ofa oma päewast ja lastis kõik enese iseäraliste soowide järele fisse seada.“

Selle aja sees kui krahw seda rääkis, oli komtesse ennast jälle täiesti kogunud.

„Seal wõib aga kõik väga to munud olla. Ja kui sa torni uuesti tahad awada, peab küll enne täielik õhu ja ruumidepuhastus seal ette wõetama.“

„Jgatahes, Beate, niipea kui astmed on parandatud, oled ja küll nii hea ja lased seal põhjaliku puhastuse ette wõtta.“

„See peab sündima. Gane aga tahaksin ma ise sinna torni minna.“

Krahm Harro waatas naeratades Grifeldi poole ja imestas, miks see nii lahvalu wälja nägi.

„Ei, ei, meie lähme weel täna üles. Preili von Ronach tahab torni nautida nagu wana weinipudelit, tolmuga ja ämblikuvõrkudega. Siis palun, saada mulle wõti. Kui sul tahtmist on, wõid sa ühes üles tulla, Beate. Julgeoleku juures olen ma kindel.“

„Ma waatan, kui mul selleks aega on,“ waastas komtes wõrwiita hunnite ja kummalise lahwalusega.

Siis lubas ta ennast üles tõusta.

Grifeldis wiis Silda lõunaunele. Aga seal juures oli ta nii tõsine ja waitne, et Silda eftimeist lorida oma noore kaswatajannaga rahul polnud. Ja kui mõne aja pärast ta isa tuli, ei talle enne magamaminekut, nagu harilikult, weel üht musti anda, ütles ta:

„Grifeldisel on peawalu, isa. Ta ei teinud minuga täna nalja.“

Krahm Harro waatas hoolitsemalt noore daami näkku.

„Teie pole terwe, preili von Ronach?“

See raputas naeratades pead.

„See ei tähenda midagi, herra krahm. Mit kuu, kui Siida magab, teen ma ühe jalutus-käigu metsa. Siis läheb mu peawalu ruttu üle.“

„Ma nägin juba laua juures, et wäga lahwanu olite. See paistis mulle nii. Aga te meil ometi haigeis tahta jääda?“ küsis ta rahutult.

Neiu raputas naeratades pead.

„Muidugi mitte. See on ainult kerge peawalu,“ lausus ta.

Siis läts krahm aeglaselt wälja.

Grifeldis suudles Sildat ja lahkus samuti toast.

* * *

(Järgneb).

Peeter Grünfeldt 60-aastane.

Täna, 1. oktoobril, pühitseb oma 60-dat sünnipäewa meie lehe toimetaja ja kirjanik Peeter Grünfeldt.

P. Grünfeldt on sündinud 1. oktoobril (19. sept.) a. 1865 Rõngu kihelkonnas (Tartumaal), Aakre walla Pühaste koolimajas. Tema isa Kristjan oli seal 33 aastat koolmeistriks.

Oma hariduse algmed sai P. Gr. oma isa käest, õppis hiljem (1875—80) Rõngu ja Puhja kihelkonnakoolides ning 1883—86 Tartu seminaaris, et siis oma isa eeskujul pühenduda koolitööle.

A. 1886, s. o. ligi 40 aastat tagasi asuski sellele tööle, alates Aakre-Põhus; 1887—88 oli ta kooliõpetaja Walga Peetri koolis, a. 1888—91 Aakre-Pühastes.

Kuid wiieaastase töö järgi tuli olude sunnil senine amet jätta ja oma tulewik rajada ajakirjanduse peale. A. 1891—93 töötas P. Gr. Tartus „Eesti Postimehe“ toimetuses, a. 1893 „Postimehe“ juures; 1893—96 pidas ta Walgas raamatukauplust ja oli kogu aeg sealse ainsa seltsi

— karskusseltsi — esimees. Siis järgneb uuesti ajakirjanikupõlv: 1896—98 Tallinnas „Eesti Postimehe“ toimetuses, 1898—1901 Tartus „Põllumehe“ toimetuses, 1901—04 Tallinnas „Eesti Postimehe“ toimetuses, 1904—06 „Rahwa Lõbulehe“ tegew toimetaja Tallinnas, a. 1905—08 „Päewalehe“ asutaja ja esimene toimetaja, 1909—10 „Wirulase“ toimetaja.

Alates 1913. aastast töötab P. Gr. Tallinnas Põhja-Eesti Ühispanga juhatusliikme ja kassameistrina, toimetades aga oma kõrwalajast alates 1922. aastast ajakirja „Romaani“.

P. Grünfeldt'i elu pole olnud kerge, sest alates oma poisikesepõlwest, kus ta ühe suwe jooksul kaotas isa ja ema, on ta täitsa omapead ja oma jõul pidanud hoolitsema oma elu, hariduse ja tulewiku eest. Haruldase energia ja wisadusega on ta oma elust jagu saanud, ja tema püsiwusest on jatkunud ka kultuurtöök, kus ta produktsioon haruldaselt suur.

Oma ajakirjaniku-aastate jooksul pole ta mitte ainult täitnud lehed päevasündmuste ja juhtkirjadega, vaid ka tihtilugu on olnud joonealunegi aastatekaupa tema täita; seejuures on tal aega jätkunud raamatutena ilmale saata ligi 450 teost, küll tõlkeid, küll algupäraseid proosa ja luule alalt, millest ligi pool oli määratud laste ja noorsoole. Ja ka seltskonnategevus on nõudnud oma osa.

Temasuurestproduktioonist annab umbkaudsegi pildi ta pikk ja kirju warjunimede hulk, mille taga harilik lugeja arwab peituvat täitsa uusi isikuid: P. Haljaspõld, Linnuke, R. Põld, P. Pühaste, K. Kasesalu, Andres Silla, Siim Sinep, Wõrukael, Ohaka Ott jne.

P. Gr. on awaldanud järgmised algupärandid raamatuna: luuletus kogud „Õilmestik“ (1888), „Laste öiewäli“ (1889), „Õitsewat õnne“ (1893), „Priiuse helinad“ (1894), „Sinililled“ (1900), „Ara unusta mind“ (1902, 2 annet ilmalik ja waimulik), „Peamindmees“ (1910); proosas „Mõistlik seltsiline“ (1894), „Naljalkõned ja naljalaulud,“ „Külatänavast,“ (1900), „Killud“ (1901), „Mälestused Juhan Liwist“ (1918), „Minewikku jälgimas“ (1923).

Tähtsamatest tõlgetest, mis raamatuna ilmunud, oleksid ehk nimetamisväärt: Rengarten, Jala ümber maailma (15 annet, a. 1900); S. Smiles, Elutarkus (4 annet, 1902); L. Schneller, Kas tunned maad? ja Paulus — paganate

apostel; siis weel: Tiitus — Önnistegija seltsiline ristisambas, Gustaw Waasa pojad, Naoomi, Rahtlased jäljed, Kihwtititud wesi, Süü südames, Jeesuse jälgedes, Walitud uudisjutud jne. jne. P. Gr. on tõlkinud ka paarkümmend näidendit, neist 4 Ibseni tööd. Ja nii mõnigi ooperitekst on walminud tema sulest.

Peeter Grünfeldt.

Kõrwaltööna on P. Gr. mitu aastat ka Laakmanni „Kasulikku kalendrit“ ja Schnackenburgi „Isamaa“ ja „Kasuliku“ kalendri toimetajaks olnud.

Kuigi P. Gr. ajakirjanikuametist lõpulikult on loobunud ja asjaliku jõuna praegu rahandusalal töötab, on ta oma osawuse ja materjaalitundmise rakendanud ajakirja „Romaani“ teenistusse, kantud huwist, pakkuda rahwale tõesti suupärast ja puhast waimutoitu.

Kirjastus-osaühisus „Areng'ule“ walmistab otsekohast rõõmu, näha lugupeetud tegelases oma niiwõrra lähedast kaastöolist ja talle ta aupäwal üle anda oma otsekohesemad õnnesoowid ühes lootusega, et herra P Grünfeldt'il

weel kaua aega oleks, oma elukutselise töö kõrwal täita „Romaani“ toimetaja raskeid ülesandeid endise heasoowilikkuse ja hoolega.

Arwatawasti ühinewad selle meie soowiga kõik lugejad.

K. o.-ü. „Areng“

Maine kuristiku falsdal.

Saksa kirjaniit Werner Scheff.

1

Proua Doris toetas pea auto laiale naht-pelstrile ja waatas üles tähtede poole, mille alt auto maanteed mööda edasi wuhises, juti-tud Mariin Kellingi kindlasti käest. Taha kadusid Bergenhöhe wiimised põllud ja aasad, ees kerkisid esile tuled, mingisugune sila, wõib olla kaugel wafakut läti Solteni raudteejaam wõi metsaherramaja metsa ääres. Dõuul wuhises üle naist palawa näo ja jahutas seda.

Ja Doris hakkas mõtistkema. Wiimaks ometi. See oli nagu pääs rõhu alt, mis teda juba kaksikümnenendeli tunni rõhunub. Tähen-dab — aiti oli temaga nii: Kui Lutz homme lõunal Bergenhöhe möisa tagasi tuli, ei leidnud ta teda sealt enam. Tema oli läinud: Martin Kellingi jeltisid ühtselt lata maatlina sõinud. Kuidas Martin ütles: õnne õffina läinud. Siis sõna, sama ilus kui kõi, mis Mariin te-male ütles. Kuidas ta teda armastas, Martinat, kes ta filmad amaanud nägema, kui surman-igaw kõi ta ümbrus oli; maja, millesse Lutz ta kolm aastat tagasi toonud, tema ise, mõisa üffindus, elu tema kõrwal. Mees oli hea, aus ja wiisakas. Martin naeris selle üle. Martin, kes aastate järele tu'nud teda wahastama, aastate järele, mille jooksul nad üksteisest enam midagi polnud kuulnud. Doris oli teda neluna armastanud, kui ta ainult ta wastu-armastusesse kahtlust tundes. Etis oli tulnud sõdo, mis Martina roopast wälja wisanud ja nad lahutanud. Doris sai Lutz Duidde naiseks, läts tema sellisid Bergenhöhe möisa, istus seal rahulikult tema kõrwal ja nägi elu kaugelt mööda hoomawat.

Kuni Martin eile allatawalt jälle ilmus ja temait küsis:

„Kas tahad siin pikkamisi sõduneda? Wi on sul julgust mulle järgneda sinna, kus ma tahan uut elu alata?“

Proua Doris mõtles ka tundide kaupa kestnud piinarikaste mõtluste peale, mis ta oli läbi wõidelnud, kuni otsusele jõudis, Martina meelituskuuset kuulda wõtta. Mõtles selle peale, et Lutz temale ometi oli olnud enam kui ainult toetaja. Ta teadis, kui kallid ta Lutzile oli, ja temagi uskus, et ta temale sõbrannu on. Aga kire kõrwal, millega Martin teda pit-ras, tõotus ta ja lootuse kõrwal, Bergenhöheit wälja maatlina pääseda, kuhu ta igatses, oli kõi see, mis teda Lutzit juure tõmbas, nõrk ja jõuetu. Seda nõrgem ja jõuetum, et Martin

just siis oli ilmannud, mil Lutz Bommeris oma wenna pool wiibis, tähendab just õiget ajal, et nõrka naist tormiga omale ja oma kawutusetele wõita.

Tema kawatused!

Kõit oli kindel: Koibuojal peatas kirrong G. linnakeses, kuhu need kire autojõit Bergenhöheist wiis. Juba lõunal oltis nad Sasnigis, misai tund hiljem Doojimaal. Sealt ains-tati siis Lutzit wastu lahutusprotseis, et hiljem abelluda.

„Mispärast dieni oli Martin nii wainne? Iuli proua Dorisel is äkki mõttesse. Ta olets deameelega tunnust, kui õnneki temagi oli, ja niid wõhtis ta järlest eite maanteele, nagu olets tal raste olnud Doriselle ainuski head sõna ütelda. Ette maikas kohates oli ta palju ja ilusasti rääkinud, oli eelolewat lahutust julgesti tähtselt nimetanud. Ja nüüd näis tutewate siinmuste tõhõdas tiigi teda waloa-wat!

„Martin,“ ütles proua Doris tafakesi.

Aga õõimul näis selle kõla emale kandwat. Autojõit ei kuulnud seda.

„Martin!“ kordas ta waljemini.

Martin pööras pea tema poole ja katsus naeratada. Aga see naeratus oli poelik, tardus juba tekkides ta huultele.

„Poole tunni pärast. Siis pulstame kõi sõdamest wälja,“ hüüdis ta Doriselle.

Ja jälle pööris ta kõi oma tähelepauu maantele, mis tasafena ja tafistuseta nende ees walendas.

Nii wurasid nad järjestikku läbi kolmest külast, mida proua Doris tundis. Ta wafas külad: tulikal nagu häbenenedes tunteklasti warju ja waatas alles sii a mõõdumisel jälle wälja. Wiimaks wuras auto mäest alla orgu, last G. üffitud tuled silma paistfid, kuuu juurest oja linna pimeduse peitu jäi.

Õffimised majad wiisatasid mööda ju kadusid auto taha. Proua Doris teadis, kuhu sõit läks: wäike toa juure, millesi Martin temale oli jutustanud.

Sõideti pikaldasemalt ja pöördi hoomi. Mingisugune õõmsus. Doris seda et tunnab, sest G—s kates polaud ta ital sila kanti, wafajai lähedusse, jatinud.

Martin hüppas wälja ja aitas teda mahatulekul. Ta wõttis tema wäike kohort ja siis astusid nad matja ning läksid ktsast, kõwerat

treppli mööda üles. Mingisugune üks awaneis, tuli wilgatas ja wäike toakne katuse all ümbritses proua Dorist.

Martin pani ukse hoolikalt kinni.

Proua Doris nägi, kuidas ta äkki jahmatas. Sambl kõrwal seisis paber, mille järele ta läin tahmas. Martin luges ja ümises midagi oma oma ette.

Doris astus tema juure ja mõttis ta ümber kinni.

„M dagi paha, Martin?“

„Ei midagi. wäike pahandus,“ wastas Martin.

„Aga ta oli kahwatu ja wabises.“

Proua Doris paitas ta põske.

„Sul on pahandusi, armsam,“ ütles ta murelikult.

„Kui sa selle asja rahule jätaksid,“ tuli nii äge wastus, et proua pettunult ja wõõrastades tema rahule jättis.

„Sa kirjutad nüüd oma mehele kirja,“ jatkas Martin Kelling, nagu oleks ta ainult selle üle järele mõelnud, kuidas Dorisele tegewust anda, „ja see on hea, sest mul on weel üks käit teha. Siljemalt tunni aja pärast olen jälle tagasi. Kell on praegu üksteistkümmend,“ ütles ta rutulisi pilku oma käerandmekellale heites, „natuke aega enne kella seitset tuleb rong, nii on meil siis weel küllalt aega. Wõimalik, et juba warakult peame jama minema, kus siis õõ wiimise aja mõime mööda saata.“

„Mis pärast?“ küsis Doris imestades.

„Selle pärast... et see nii kawas seisab,“ pahwatas Martin.

Siis aga mõttis ta Dorise ümber kinni ja suudles teda. Ta katjus oma wiimaste sõnade mõju kinnituda, ja see läks tal ta korda, sest proua Doris surus end ta rinnale ja wastas tänulikult ta õrnust nagu wäike armunud neiuks.

Nii nägi ta Martinot lahknwat, niipea kui ta temale weel ruttu oli laurle pannud kirja-paberi, sule ja liidi, ja Doris pidi enmast tüü aega koguma, enne kui hakkas Lutzile lahku-miskirja kirjutama ja oma astunud sammude põhjendama.

* * *

Altremini, kui proua Doris lootnud, walmis kirj. Süütunne ja hiron, Lutzil nõiks sei a lõik (hädigeis arwato, andsid talle soajuse, mis teda lastid rääkida jüdamlikult ja oisefoheselt mehega, kellest ta nüüd igawestit lahkus. Ta jäi kindlaks, jah, aga riidadele segines omelt kerge ärduse-ja poolhoitunne. Lutz pidi selgesti teadma, kuidas see oli tulnud, kuidas aja-

jookful Bergenhöhe ütsindus tema armastuse Lutzil wastu nõrgendanud ja wiimaks Martina ilmumine selle wiimise osagi häwitunud. Ta pidi ka teadma, et tema, Doris, talle alati tahtis jääda sõbrannaks, et ta tema peale tahtis wahetpidamata mõelda isegi kangel ja iial ei tahtwat unustada tänu, mis ta temale wõlgnawat.

Nii, see oli sündinud.

Ja nüüd järgnes jälle kaalumise, mis teda juba waremalt oli tagasi hoitud sellestulist kirja juba Bergenhöhele maha jäimast. See mõis jätuda wõõraste kätte. Wõi siis tabas see Lutzil liig walustasti. Ei, tarwis oli tee leida, mille taudu Lutz asjast ettewaatlikult teatuse sai.

Ja nõnda walis Doris selleks teeks Lutzil parema sõbra. Seda enam, et professor Wennholzi sin G—S elos ja posti talle kirja ja kaaskirja juba hommikul kätte wiis.

Ta pani Lutzil kirja kinni ja asendas selle ühes seletusega professor Wennholzi teile ümbritü siis, kuhu peale ta professori aadressi kirjutas.

Siis läks ta trepist alla, õuest wälja ja otis mitu minutit kirjakasti, kuhu ta kirja lastis.

Siis tõmbas ta sügawasti hinge.

Nüüd oli lõik sündinud, mis ta senise ja tulewase elu wahetele müüri pidi ehitama.

Ta läks Martin Kellingi katusekambrisse tagasi, heitis kõigi riidetega tema woodisse ja katjus ennast rahule sundida. Paremini, kui ta lootnud, läks tal erlude rahustamine korda. Ta jäi m gama. Walwatud õõ oli ta wäimne teinud. Ja nii utuus ta unesse, mis talle täieliku unustuse annetas.

Argates juutis ta waewalt ora saada, kus wõibis. Siis, äkki, teadis ta seda: Martina toas. Mis teda aga kõige enam ehmatas, oli hommi-tune koitudwalgus, mis läbi akna tuwpa langes. Ta largas püstit ja waatas kell. Kell oli kuu, peaaegu see tund, mil ta Martin Kellingi seltsis pidi lahkuma siit linnakesest ja kogu oma mine-wikust.

Siis käis see taft nagu elektrilõõ! läbi. Ta tahmas kättega peast kinni. Siis nägi ta — Martin ei olnud tulnud. Ta oli maganud, palju kauemini maganud, kui ta seda oli ka-watfenud. Miks puudus Martin?

Walawikuline oli ootamine järgnewal pool-tunnil.

Kas käis kell walesti? Kas ei olnud aeg weel nii hilline?

Ta ei saanud seda sellegilt küsida, ta wõibis wõõras majas, kus ta kedagi ei tunnud!

Wiiwats ei jõudnud proua Doris kaunemini kannatada. Waid jõudis otsusele, et ta Martinast walesti aru saanud. Kahtlemata rotas ta teda wafalis. Ta mõttis weel kord ju'e kätte, kirjutas sedelt, et ta wafalli läinud, mõttis kohwri ja läks wafalli poole teele.

Parajasit, kui ta hingetuit sinna jõudis, sõitis kiirrong wafalli eite. Kuid Martin Kellingi mitte jälgegi! Mitu korda käis Doris wafalli ees edasi-tagasi. Martin oleks pidanud teda nägema, kuid ei olnud kahtlemata weel tulnud.

Kirjeldamatu hirm tõusis Dorise rinda. Ta ainas ainult üht: pidi olema juhtunud midagi õudset. Seft Martin, kes julge mees oli, ei mõinud teda tähhisel põhjusel üffi jätta.

Kiirrong sõitis minema. Dorisel oli nutt maruts, aga tal o'i hästi pisaraid näidata. Kaudteemetnikud olid oma tähelepannu temale pöörnud. Teda silmitsesit.

Ja ta põgenes wafallist ning läks tulbud teed pikkamisi tagasi.

Wah ajal oli hommil kätte jõudnud — udune, holl sügis-hommil. Kloti kaswas päewaks. Dorisele tulid wastu inimesed, kes idõlle ruttasid. Täis teadmatust jooksis ta hābenebis edasi. Põgenes jälle trepist üles, mis nüüd päewawalgel ütlemata wilets ja kasmata wälja nägi, jõudis toakesesse, kus ta õõsel wiibinud.

Ka siin ei olnud Martin kاینud. Sedeltkene, mis Doris kirjutanud, oli püantumata.

Noor proua istus laua ette ja nuttis. Siin mõis ta nutta, siin ei näinud teda keegi. Siin mõis ta aga ka oma mõtteid koguma hakata. Ja see hakkas teda kaineis tegema.

Tunni aja pärast teadis ta: tema jaoks oli ainult weel üks pääsetee — tagasi! Mis muud jät talle üle? Ei midagi muud kui see, et Lutz tema ettewõite warsti teada saab.

Martina peale mõtelbes jooksis tal külma-wärin üle seljr. Ta hakkas midagi aimama, mis liig hirmus oli selleks, et tõsiduseks saada.

Ni siis minema . . . tagasi Bergenhöhesse. Lõunal tuli Lutz koju. Siis pidi kōit jälle nīi olema kui enne tänast dōd. Wiiwitas ta weel kaunemini, siis jõudis ta mees enne teda koju, ja temale ta walestada ei julennud. Jah, teent-jaid oli kerge effiteele wiia teataga, et ta W-s kاینud, kus ta ema haige olnud. Aga Lutz waataks talle silma ja näels kōhe, et ta waletab.

Ja ometi! Kohwrit kätte mõttes, et sellega lähema woorimehe juure minna ja Bergenhöhe sõiduks kaubelda, ehmatas ta, peatas, lastis kohwri kukkuda ja kahtlas kahe kōega peast kinni.

Talle oli meele tulnud kiri, see õnnetu kiri, mille ta oli saatnud professor Wennholtzile.

Õnnea oli ta kui halwatud, kui orusaamisel jõudis, kui wāga see kiri oma õsfehohesufes teda āhwardas. Kōhe selle järele tuli talle meele, kui ruttu ta selle professorilt jälle mõits kätte nõuda. Ta mõits talle ütelda, neil olla Lutziga wāike kōkkupõrge olnud, mis kōhe jälle korda seatakse. Ta mõis sellele targale mehele üegi weel enam teatada, peaaegu idit ütelda. See mees ei ütelnud seda Lutzile ial edasi, selleks armastas ta teda wāga ja oli talle parimateks sõbraks.

Uuesti pääses ta majast nāgematult wälja. Ja leidis tee sinna linajaktu, kus professor elas.

Kui ta majja astus, lōit tornikell ūhella. Nīi kōna oli ta omā toakeses aru pidanud, toakeses, kus mõis olla ta saatust õjustati.

Peaaegu kindel rahustaw tunne walbas teda. Jälle tagasi Bergenhöhesse minna tohtida, waitsis talle olewat lōige ilusam ja parem! Lutzile wastu minna tohtida julgesti ja kartmata. Tema majas jälle rahu maitsta tohtidal! Do, see kōif oli nīi imetaolif ja wāärt tugewat igatsust!

Ta helistas Wennholtz! majja ufjekella. Keegi wōdras tūdrut awas ufse. Mis armuline proua soomib. Herr professor on tana hommikul Berliini sõitinud — oma haiget ema waatama.

Proua Doris ehmatas.

„Kus post juba āra toob?“ küsis ta. Tūdrut raputas imestades oma linatalalist pead. Tema seda ei teadwat. Ometi — talle tuli meele, herra professor saanud kirjakandjaga just ufse ees kōkku ja wōinud posti wastu. Kahtlemata olnud seal kirju hulgas — kōit need pistnud herra professor taskusse.

Sāmesel ehmatusele jārgnes Dorises wisu järelmõtleline, kas ta kiri ūldse efimese postiga mõis kohale jõuda.

Ta tänas tūdrukut.

Trepist alla minnes mõtles ta selle üle weel sūgawamalt järele: lõunapostini ei wōinud ta wōdada. Pealegi ei annaks professori tūdrut wiististi midagi wälja, mis professori nimel tulnud. Sama wāhe lootust oli tal kirja postilt kätte saada. Jārilikult ei jäänud muud üle, kui Wennholtzile askjaloo muutusest teatada ja oma päästmist tema kätte usaldada. Kahtlemata ei annud professor teda āra — selles oli ta kindel, seft professor tegi kōif, mis tema tahtis.

Palju rahulikumatl läks ta woorimeest õffima. Talle lubati kaleis kahe hobusega. Kūimme minutit oli tal weel aega, ja ta teatas professorile, kuidas lood olid, pani ūmbriku

riini ja lastis postilaasti. See pidi peaaragu ühel ajal ta hirmu ja kirgaga professori kätte jõudma.

Siis nõjatas ta rahutult kalesi nurgas, mis sama teid tagasi muras, mida mööda proua Doris õhkel oli kaasaft kaugele põgenenud.

* * *

Pisut hiljem, kui ta seda ise ette näinud, jõudis Lutz Daidde jälle koju. Ja leidis köit nii e-ft, kuidas ta nad maha jätaud: maja ja möösa ja kõige pealt oma noore naise, kelle peale ta ülewal lahtipidabes tihti oli mõstelnud. Mõib olla torfas talle filma, et proua Doris teda õrnemini teretas, kui lootinud, sest Lutz waatas talle intestabes näkku ja nägi, et Doris punastas. Aga Lutz ei osanud seda enesele seletada, mis talle naise juures ebaharilikuna piistis, ja ta põlnud niisugune meesft, kes jarnaste asjade suhtes pead murdis.

Proua Doris oli raskesti suurest wabanenud, ja kui ta küsimusele, mis Martin Kellingist ja tema kirjast saanud, oleks wastuse saanud, ta oleks tahtnud õnnes hõiskata. Esimest korda kuu aja tagant tundis ta enese olewat Bergenhöhes õnneitku, ja Lutz'i wastu tundis ta samasugust soojust kui abielu esimesel nädalatel. Ta hakkas ta järele mõtiema, aga teistiti järele mõtlema kui kalsümmentuelt tundi waremolt. Ta leidis oma mehele wabandust ja süüdistas müüd suuremalt olalt ennast sellis, milles ta siis meesft oli süüdistanud. Ta pidi temaga tehanema, harjuma, küll siis ajajooksul ta siemine õnn õitsma hakkas.

Õhtul sammus kordnik Bergenhöhe õie. Proua Doris nägi teda aknast, kust ta hirtl kuit alati möisa õuele silmitses. Kutsuti Lutz, kes mehega täli aaga rääkis. Siis lahtusid nad ja mõisaherra tuli Dorise juure teatama undist, mis ta praegu kuulda saanud.

"See ärkitab sind, Doris aga parem on, kui ja seda minult kaued," algas Lutz, tema juures ärklitõas istet mõttes. "Kummaline lugu, mida ma Martina poolt ei oodanud."

Martin!

Proua Doris suutis oma ärewust waewalt warjata. Aga ta waitis, karies, et ta hääle kõla teda mõiks ära anda.

"Tuleb kordnik ja kühb mul homme linna sõita, kus mind tahetawat üle kuulata. Mõtle ometi, siin noore-easõber Martin on tän: õhkel G—s kinni wõdetud, parajasti kui ta tahtis wäljamaale põgeneda. Tema on oma usalduskohta Berliini pangas kirjasti tarwit, nud ja mõned uhandeb margad kaasa wõtnud."

Proua Doris wärises; ta filmad lätsid kirjaks; waewalt julges ta hingata.

"Noh, sinuõse ei näi see palju mõjuwat," jatkas Lutz, "seda parem; arwastu, et see sulle walu teeb, näha, kuidas Martinast on saanud fergemeelne mees. õigust ütelda, mina ei ole temast tial palju lugu pidanud..."

Proua Doriselt oli tunne, nagu peaks ta püsti largama ja Martinat kaitsma. Kas oli see siis tema süü, et ta jolgealuse oli kaotanud?

Aga ta waitis weel ifta.

Ja Lutz rääkis ebasft, ja ta ise leidis, mis Dorisele praegu oli meele tulnud: seletus Martina teelt kõrwalealdumise kohta. Õto joh, int-mene, kelle käst wõrem hästi kätund, kelle asja-olud olid roobastest wälja paisanud, oli kirjasti kinfatusele alistatud.

"Küll ma tema eest juba mõne hea sõna ütlen," küsas heatahlik mees wilmaks juure.

Järgmisel päewal sõitis ta linna, jäi sinna mitmeks tunniks ja jätkis koju proua Dorise kariuses, et ta midagi mõiks kuulda tema õhkest sõidust ja osast, mis Martin selle juures mäng'and.

Tagast tülles oli Lutz samasugune kait eunegt: waitne ja lahte oma noore nalie wastu. Ta tuli möõduwalt Dorise juure, kes lednikupoist sellis parajasti roostpuid talwe wastu linna sõdas, waatas ta tegevust küli aega, waatas küsimale pilgule, mis Doris temale saatis, kerge õlakehtusega ja ei rääkinud sõnagi Martin Kellingist ja ta saatusest.

Õhtul näis tal ta wähe luusti olewat roobastest wäljalibisemist nimetada. õhtul lõõ, ajal hoidus ta sellist teemast ja rääkis pikalt-lakalt oma reiskawastustest. Üllatawalt proua Dorisele, sest ta kuulis siin esimest korda, et Lutz'l kawatõus oli tema sellis kawatõel lõnna-maale reistda.

Järgmisel hommikul, kui proua Dorise kirjitus nii kaugele oli arenenud, et mõttega mängis, täna G—õse Wennholtzi juure sõit, murises professori kerge mootorratas hääal maanteel, mis wllawäljade wahelt Bergenhöhesse wõis. Professor jõudis parajasti mõisa, kui Lutz oma igapäewasel ratsasõidul metsaherra majasse tuli. Ja esimene sõna, mis ta proua Dorisele ütles, oli tunnistus, et ta selle tanni-aja oli meeleldi walinud.

"Sain Teie kirja, Doris, õieti teie mõle-mad kirjad," ütles ta tasafelt, sest nad sellid õnes tema ratta juures, mille mootor praegu oma tegewuse lõpetas. "On sündinud õnnetus, millest ma Teiega pean rääkima."

"Tulge arda, professor," ütles Doris.

(Järgneb).

Wiirastus.

Norra kirjanik Knut Hamsun

Mitu aastat wiibisin ma nooreseas Põhja-Norramaal oma onu juures kirikumõisas. See oli mulle raske aeg — palju tööd, palju peksu ja harva ehkei kunagi tunnikene lõbutsemist ja mängu. Kuna onu minu wastu wali oli, siis seisis mu ainus rõõm pikkamisi ainult selles, et enda ära peitsin ja ükski olin. Oli mul kord erandlikult waba tunnikene, siis läksin metsa, wõi ka surnuaeda ning jalutasin seal ristide ja kalmukiwide wahel, unistasin, mõlgutasin mõtteid ja ajasin iseenesega waljusti juttu.

Kirikumõisa asupaik oli üliilus, seisis just Glimma kaldal, mis on lai jõgi hulga kiwidega ja mille wesi päewad ja ööd otsa kohises. Glimma jooksis ühe osa päewast lõuna poole, teise osa põhja poole — selle järele, kas walitses tõus wõi mõõn, — aga alaliselt kohises ta igawene laul ja ta wesi jooksis ühesuguse rutuga nii suwel kui talwel, milises suunas see iial sündis.

Ülewal kingul seisid kirik ja surnuaed. Kirik oli wana ristkirik puust, ja surnuaed oli puudeta ja hauad olid lilledeta; kiwimüüri ääres aga kaswasid harilikult kõige lopsakamad waarmarjad suured ja mahlased, mis surnute rammusast mullast enestele toitu imesid. Mina tundsin iga hauda ja iga ristikirja ja wõisin tähele panna, et ristid, mis uuesti püstitati, ajajooksul hakkasid längu wajuma ja wiimaks mõnel tormiööl ümber kukkusid.

Aga kui haudadel lillesid ei olnud, siis kaswas kogu surnuaias suwel suur rohi. See oli nii pikk ja nii kõwa, et seal tihti istusin ja tuult kuulatasin, mis sahis selles iseäralikus rohus, mis mulle ulatas puusadeni. Ja siis keset seda sahinat wõis tuulelipp kirikutornis ringi keerata, ja see roostetanud, raudne toon kajas nii haletsedes üle surnuaia. Oli, nagu oleks see rauatükk mõne teise rauatüki wastu hambaid kiristanud.

Kui hauakaewaja tööd tegi, siis ajasin temaga nii mõnigi kord juttu. Tema oli tõsine mees, naeratas harwa, aga

ta oli minu wastu wäga lahke, ja kui ta nõnda seisis ja hauast liiwa wälja kühweldas, siis juhtus, et ta mind pisut eest ära minna käskis, kui tal mõni suur puusakont wõi pealuu labida peal oli.

Mina leidsin haudadelt tihti surnute konte ja juuksetutte, mis ma siis jälle maha matsin, nagu surnumatja seda mulle oli õpetanud. Olin sellega nii harjunud, et mingisugust õudu ei tundnud, kui neid inimesejätiseid nägin. Kiriku ühe otsa all seisis surnukelder, kus palju konte oli, ja selles keldris istusin ma nii mõnigi kord, mängisin kontidega ja tegin neist pörandale kujusid.

Aga ühel päewal leidsin ma surnuaiast hamba.

See oli üks esihammast, läikiwwalge ja kõwa. Ilma et enesele oleksin aru annud, pistsin ma ta taskusse. Tahtsin teda millegiks tarwitada, temast mingisuguse asja wiilida ja ta siis paigutada mõnesse imelikusse kujusse, mis ma puust nikerdasin.

Wõtsin hamba koju kaasa.

Oli sügis ja ilm läks warakult pimedaks. Mul oli weel mitu muud asja ajada, ja möödus arwata paar tundi, enne kui ma sulastetuppa läksin, et hamba kallal tööle hakata. Waheajal oli kuu taewasse tõusnud — poolkuu.

Peretoas polnud tuld ja ma olin üsna ükski. Ei julenud enne sulaste tulekut lampi põlema panna. Aga mulle oli küllalt walgusest, mis ahjuuksest tuli, kui sinna tule tegin. Sellepärast läksin wälja kuuri puid tooma.

Kuur oli pime.

Kui ma puude poole kobasin, tundsin kerget lööki oma pea küljes; see oli nagu üksiku sõrme löök.

Ruttu pöörasin ümber, ei näinud aga kedagi.

Ma lõin kättega oma ümber, aga kedagi polnud leida.

Ma küsisin, kas keegi kuuris on, aga ei saanud wastust.

Olin palja peaga. Ma kahmasin pähe sinna, kuhu oli puudutatud, ja tundsin

midagi jääkülma oma käes, nii et silmapilk sellest lahti lasksin.

"On see aga kummaline lugu!" mõtlesin iseeneses.

Kahmasin jälle üles juuste poole — külm asi oli kadunud.

Mõtlesin:

"Mis külm asi võis see küll olla, mis laest alla kukkus ja mind riivas?"

Wõtsin puud käewarrede ja läksin peretuppa, panin tule ahju ja ootasin, kuni tulewalgus ahjuuksest välja langes.

Siis võtsin hamba ja wiili.

Kuid sel hetkel koputati aknale.

Ma waatasin üles. Akna taga, nagu wajutatud wastu ruutu, seisis üks mees. Ta oli mulle wõõras, ma ei tunnud teda, kuna ma ometi kogu kihelkonna rahwast tundsin. Tal oli punane täishabe, punane willane side kaelas ja õliriidekübar peas. Mille üle ma toorkord järele ei mõtelnud, mis mulle aga hiljem meelega tuli: kuidas võis mulle see pea pimedas nii selgesti silma paista, nimelt weel maja sel küljel, kuhu kuugi ei paistnud? Ma nägin seda nagu kohutawa selgusega — see oli kahwatu, peaaegu walge, ja ta silmad wahtisid mulle tarretult otsekohe näkku.

Möödub minut.

Siis hakkab mees naerma.

See polnud kuuldaw, wapustaw naer, waid suu awanes laialt ja silmad wahtisid nagu ennegi, mees aga naeris.

Ma lasksin kukkuda, mis mul käes oli, ja jääkülma wärin käis mu kehast läbi. Naerwa näo suures suukoopas leidsin ma äkitselt hammastereas musta augu, — üks hammas puudus.

Ma istusin ja wahtisin hirmus tarretult otse oma ette. Möödus weel üks minut. Nägu hakkas wärwi wõtma, muutus esiti kangesti roheliseks, siis kangesti punaseks, naer aga jäi. Mina ei kaotanud meelemõistust, waid panin kõik oma ümber tähele, tuli leegitses kaunis heledasti ahjus ja heitis walgest kuni teise seinani, kus redel seisis. Kuulsin ka teisest toast, et seal kell tiksus. Nii selgesti nägin ma kõik, et märkas, et õliriidekübar, mis mehel akna taga peas, pealt luitunud, aga roheka äärega oli.

Siis wajus mehe pea ruudu poole norgu, üsna pikkamisi, ikka sügawa-

male, sügawamale, kuni ta wiimaks akna alla kadus. Paistis, nagu oleks ta maa sisse wajunud. Mina teda enam ei näinud.

Ma kartsin hirmsasti ja hakkasin wärisema, otsisin hammast põrandalt, ei julenud aga silmi kõrwale pöörda aknalt — nagu võis ju tagasi tulla.

Leides hamba, tahtsin ta kohe jälle surnuaeda wiia, kuid selleks puudus mul julgus. Istusin ikka weel üksi ja ei jaksanud liikuda. Ma kuulen samme wäljas õues ja usun, et tulija üks tüdrukutest on, kes oma puutuhwilitel käib; aga ma ei julge teda hüüda ja samud mööduwad. Möödub terve igawik. Tuli ahjus hakkab kustuma, aga päästjaid ei ilmu.

Siis pigistan ma hambad risti ja tõusen. Awan ukse ja lähen peretoast selg ees wälja, üksisilmil wahtides akna poole, mille taga mees seisnud. Õue wälja jõudes lippan ma talli juure üht sulast paluma, et ta mind surnuaeda saadaks.

Aga sulaseid polnud tallis.

Nüüd waba taewa all aga olin ma julgemaks saanud ja otsustasin üksi surnuaeda minna; siis ei tarwitsenud ma ju ka kellelegi midagi teatada ja pärast weel onu küünte wahele sattuda.

Ja ma läksin üksi üles kingule.

Hammastereas oli mul taskus.

Ülewal jäin ma surnuaia wärawa ette seisma — julgus sai otsa. Ma kuulen Glimma igawest kohinat, muidu on kõik waikne. Surnuaial wärawat ei olnud, oli ainult wõlwalune, kust läbi mindi. Ma asun kartlikult wärawa ette ja pistan pea sellest läbi, et näha, kas ma julgen edasi minna.

Ja wajun äkitselt põlwili.

Tükk maad teisel pool wärawat, haudade wahel, seisis minu õliriidest kübaraga mees. Temal oli jälle walge nägu, mille ta minu poole pööras, sellejuures ühtlasi edasi surnuaia poole näidates.

Ma arwasin seda käsuks, kuid ei julenud edasi minna. Kaua põlwitasin ma ja silmitsesin meest, palusin teda ja ta seisis liikumata ja waikselt.

Seal sündis midagi, mis mind pisut jälle julgustas: kuulsin, kuidas üks sulastest all talli juures käis ja wilistas. See elumärk minu ümber mõjus nii, et

jalule tõusin. Siis kaugenes mees pikkamisi; ta ei läinud, waid ta libises üle haudade, wahetpidamata edasi näidates.

Ma astusin wärawa alt läbi. Mees meelitas mind edasi. Tegin mõned sammud ja jäin siis seisma — ei jaksanud enam. Wärisewa käega wõtsin ma hamba taskust ja wirutasin ta kõigest jõust surnuaiale. Samal hetkel pööras tuulelipp kirikutornis ümber ja tema kõle häääl käis mul lihast ja luust läbi. Ma tormasin wärawast wälja, kingult alla ja koju. Jõudes kööki, üteldi mulle, minu nägu olla walge kui lumi.

* * *

Sestsaadik on nüüd möödunud palju aastaid, aga mul on weel iga üksikasi meeles. Näen ennast ikka weel põlwili surnuaia wärawa ees, mille taga kaugel punase habemega mees seisab.

Tema wanadust ei tea ma ligilähedaltki ütelda. Ta wõis kakskümmend, aga wõis ka olla nelikümmend aastat wana. Kuna see ei pidanud olema wiimane kord, mil teda nägin, siis mõtlesin weel hiljemgi selle küsimuse üle järele; aga weel praegu ei tea ma tema wanadust täpsemalt teatada. — —

Mõnel õhtul ja ööl tuli mees tagasi. Näitas ennast, naeris laialiaetud suul, kus üks hammas puudus, ja kadus. Oli lund sadanud ja ma ei wõinud enam surnuaiale minna ja hammast maha matta. Ja mees tuli uuesti ja jälle uuesti, aga ikka pikemate waheaegade järele, kogu talwe. Minu hirm tema ees wähenes, aga ta tegi minu elu wäga õnnetuks, jah, üleliig õnnetuks. Noil päiwil tegi see mulle tihti teatud rõõmu, kui mõtlesin, et wõiksin oma piinale otsa teha sellega, et Glimmasse jooksen.

Siis tuli kewade ja mees kadus sootuks.

Sootuks?

Ei, mitte sootuks, aga kogu suweks. Järgmisel talwel ilmus ta jälle. Ainult kord näitas ta ennast, siis jäi ta kauaks ära.

Kolm aastat pärast temaga esimest korda kokkusaamist lahkusin ma põhjamaalt ja jäin ühe aasta ära. Tagasi

tulles olin leeritatud ja, nagu ise arwasin, ju täis mees. Nüüd ei elanud ma mitte enam onu juures kirikumõisas, waid ma elasin kodus isa ja ema juures.

Ühel sügis õhtul, kui ma parajasti olin magama läinud, laskus üks külm käsi minu otsaesisele. Ma awasin silmad ja nägin meest enese ees. Ta istus minu woodi äärel ja silmitses mind. Mina polnud toas üksipäini, minu seltsis olid weel mu wennad. Aga sellegipärast ei hüüdnud ma neid. Kui ma otsaesisel külma rõhku tundsin, lõin käega oma ümber ja ütlesin: „Ei, mine eemale!“ Wennad küsisid oma wooditest, kellega ma räägin.

Kui mees natukese aega oli waikselt istunud, siis hakkas ta oma ülemist kehaosa edasi-tagasi öötsutama. Sel lejuures kaswas ta alatasa suuruselt, kuni ta peaaegu lakke ulatas, ja et ta nähtawasti edasi tõusta ei jaksanud, siis tõusis ta ja lahkus minu woodi eest, hääletult läbi toa ahju poole minnes, kuhu ta kadus. Mina jälgisin teda kõik aja silmadega.

Ta ei olnud minule weel iial nii lähedale tulnud kui seekord; ma waatasin temale otsekohe näkku. Ta pilk oli tühi ja kustunud; ta waatas minu peale, aga ühtlasi nagu minust mööda, minust risti läbi, kaugele kusagile teise maailma. Ma märkasin, et tal hallid silmad olid. Ta ei liigutanud nägu ega naernud. Kui ma ta käe oma otsaesise juurest eemale lõin ja ütlesin: „Ei, mine eemale!“ siis tõmbas ta oma käe pikkamisi tagasi. Kõigi nende minutite jooksul, mis ta mu woodi äärel istus, ei pilgutanud ta kordagi silmi. — —

Mõni kuu hiljem, kui talw tuli ja ma kodust kaugele olin reisinud, wiibisin mõne aja kaupmees W. juures, keda ma poes ja kontoris aitasin. Seal pidin ma meest wiimast korda nägema.

Ühel õhtul lähen ma üles oma tuppa, panen lambi põlema ja wõtan enda riidest lahti: Ma tahan, nagu harilikult ikka, oma saapad tüdruku jaoks ukse taha panna, wõtan saapad kätte ja awan ukse.

Seal seisab ta korridoris, just minu ees, see punahabemega mees.

Ma tean, et kõrwaltoas inimesi on, sellepärast ma ei kardata, waid pomisen:

„Oled sa juba jälle siin.“ Kohe sellepeale awab mees oma suure suu ja hakkab naerma. See mind enam ei hirmutanud, aga see kord sain tähelepanelikumaks: puuduw hammas oli jälle kohal!

Wõimalik, et keegi seile jälle maha mattis. Wõi oli ta neil aastail ära kõdunenud ja jälle tolmuna ühinenud muu tolmuga, millest ta oli lahutatud olnud. Jumal seda teab!

Mees pani suu jälle kinni, kuna ma alles läwel seisin, pööras ümber ja läks trepist alla, kuhu ta sügawal all kadus.

Sestsaadik ei ole ma teda enam näinud. Ja sestsaadik on palju aastaid möödunud.

See mees, see punase habemega käskjalg surmamaalt, on mulle kirjeldamata õuduse läbi, mis ta mu lapseellu tõi, wäga palju kahju teinud. Mul on olnud wiirastusi enam kui üks, ma olen seletamata asjadega enam kui kord kokku juhtunud, — aga ükski asi pole mind nii pörutanud kui see.

Ja ometi ei ole ta mulle wõib olla ainult kahju teinud — see mõte on mulle tihti tulnud. Wõiksin enesele ette kujutada, et ta üks esimestest põhjustest on olnud, mis mind on õpetanud hambaid kokku pigistama ja ennast kõwaks tegema. Pärastises elus on mulle seda nii mõnigi kord hädasti waja olnud.

Elusügisel.

P. Grünfeldt.

Oi, kuidas süda waimustuses loitis
ja silmad särasid ning weri kees,
kui noorena mu hinge iha toitis:
sind, Eesti, aidata kord elu sees!

Waim oli walmis, käsku kuulis keha,
su kasu oli minu ülem siht:
mis iial wõisin sulle head teha,
kõik tegin, kuni küüru wajus piht . . .

Ma nägin teisi, kellel keel küll kärmas,
kuid ainult lausa laitust ütlesin
siin nendele, kes külmas talwehärmas
su eest, mu Eesti, wõtsid wõidelda.

Kuid see ei kohutanud minu rinda:
mis iial oskasin, kõik tegin ma,
ja kui nüüd õitsmas näen Eesti pinda,
ka oma tööd wõin rahus mäleta . . .

Ja kui ka ainult wäikseid kiwe kandsin
ma hoonesse, mis ehitusel nüüd,
mis oli mul, heameelega ma andsin —
tööd jatkaku, kel kõrgem weel on püüd!

Kannatus.

Prantsuse kirjanik Henri Barbusse.

Nad elasid minu majas, jutustab Ardonin, wiletsas majas, sest ma olin tol korral kehwa üliõpilane ja ei olnud weel jõudnud hiilgawale eluteele, mille saatus mulle hiljem awas, et mulle niiviisi kahjutasu maksta mu puuduwa andekuse eest. Nad elasid ülewal katuse all, teenritubade kõrwal, kitsastes, wiletsates ruumides; hoolimata wanadusest ja lugemata abieluastatetest ei lakanud nad üksteisega tülitsemast.

Nad ei wäsinud kunagi, waid täitsid kogu maja oma tumeda rahulolematusega. Wara hommikul ja hilja õhtul kuuldi nende wihaseid sõnu. Siis müristasid nad treppidel, nagu oleksid nad tahtnud üksteist taga ajada; nad olid üsna lahjad ja kokkukuiwanud, nende riided olid wõidunud, pead paljad, silmad täis wihaleeki.

Miks nad üksteisega alati tülitsewad? Oleks pidanud olema kurt, kui seda majas ja kogu linnajaos ei oleks teatud: wana daam heitis wanale herrale ette waesust, milles ta teda laskwat kõduneda, sest ta olla laisk, hooletu, oskamatu, nõrga peaga ja sest et ta, kahtlemata, salajas patustada.

Mina käisin wahetewahel ülewal nende kurwas ja kõnetiines kodus, mida ainus walgukiir seletas, ja see walgusiir oli nende ilusa, kümneaastase nais-sugulase Theresine naeratus.

Oli paha, kui Theresine kodus ei olnud ja need kaks waest, üksteise kallal küünistawat olewust kahes toas wiibisid, mis küllalt kurwad wälja nägid oma wiletsate mööblitega, niiske põrandaga ja hallide akendega, millest tuul jäiselt tõmbas. Mina olin alles selles wanaduses, mil inimene tundlik on, ja nii hirmus kurb oli neid kahte wana inimest üksteist nii kibedasti wihkamas näha, et ainult harwa üles läksin.

Naine eriti oli tihti otse märatsew. Oli tarwis seda märatsejat kuulda, kuidas ta wihast nuttis ja oma mehega kui wiletsa laisklejaga ümber käis. Mees

asus ennast hingetult kaitsma, kogeles südamega sõnu lõpmata, nagu oleks tal liig palju ütelda, ja ta suust kajasis tumedad, wihast wärisewad hääled. Silmanähtawalt oli ta nõrga loomuga inimene.

Kord, kui naine wälja oli läinud, jutustas ta mulle oma hädarohke loo. Weel praegu näen ma seda küürusseljaga seitsmekümneaastast rauka paigatud öökuues kust kael nagu feiwas wälja paistis. Ta raputas wahetpidamata oma wäikest kortsunud pead, kuna ta ise mulle seletas, kuidas see naine kogu ta elu ära kihwtitanud.

Naine oli olnud perenaiseks tema onu juures, kes rikas kaupmees olnud ja kelle juures ta kaswatati, sest et ta tema ainus sugulane oli. Tema tulnud parajasti gümnaasiumist, armunud sellesse inetusse naisesse ja kirjutanud temale kirju täis palawaid töotusi. Seda ettewaatumatust kasutas see naine siis pärast halastamata, kui ta tahtis teda ennast naiseks wõtma sundida. Ilma-aegu lubas onu temale iga kuu teatud summa maksta kui ta rahulikuks jääb. Aga naine ei wõtnud seda kuulda, waid nõudis laulatust, mitte sellepärast, nagu oleks ta noortmeest armastanud, — teati ju wäga hästi, ilma et seda tarwitseti kindlaks teha, et ta enne, tema kõrwal ja weel pärast tedagi teiste wastu sama lahke oli olnud — waid sellepärast, et ta kõik waranduse tahtis omale saada.

Anti järele, et ei tuleks skandaale. Wana kaupmees tahtis rahu saada ja noorel mehel ei olnud selgi korral wäga palju julgust.

Naise kõigi lootuste kiuste sündis aga see, mida iial ei olnud kardetud: onu jättis wennapoja pärandusest ilma.

Sestsaadik elas abielupaar elu, mis oli täis puudust ja pettumusi. Mees jõudis ikka ainult wäikesed kohad saada, midagi ei õnnestunud tal, neile lähenes ju peaaegu tõsine wiletsus. Üksteise

külge taotud, wedasid nad oma raskeid ahelaid: mees, kes oli loodud mitte midagi tegemiseks, naine, kes ennast ei suutnud lohutada, et ta unistused toredusest ja rikkusest olid muutunud seebimullideks ja nendena lõhkenud.

Kord oli mees katsunud naise juurest põgeneda ja oli äkilises enesekaitsetahtes tahtnud lahutust nõudma hakata. Aga asjata. Sest naine rippus ta küljes meeleheitliku wõimuga. Wõidetult, seotud kätest ja jalust, tuli ta kodusesse wanglasse tagasi. Nüüd oli seda juba kolmkümmendkaheksa aastat, et naine oma waese ohwri kõrwal õnnetus elu elas.

Aastate jooksul külastasin ma seda õnnetus abielupaari tihti, olgugi ainult selle mõttega, mis ma heameelega üles tunnistan, et noort Theresinet jälle näha. Asi läks weel kaugemale; kui Theresine üheksateistkümnend aastaseks sai, siis leidsime, et üksteist armastasime.

„Sa pead onult minu kätt paluma,“ sosistas Theresine mulle tol unustamatul õhtul kõrwa, mil me kõige ilusamaid ja tähtsamaid tunnistusi olime wahetanud.

Nad elasid weel ikka samas majas, samas wiletsas korteris. Nad olid wäga wanaks ja ka põduraks jäänud ning nägid wälja nagu kaks muumiat.

Wana daam ei jaksanud toolilt enam tõusta. Ukseprao wahelt nägin ma ta silmi meeleheitlikult ja wihastäidetult pimedas loitwat. Mees istus teises toas, tudistas pead nagu hampelmann ja lõdised kütmata ahju ees külma käes.

Ma awaldas talle oma südamesoowi.

„Teie tahtmine sündigu,“ mökitas ta. „Aga kas Teid ei kohuta rahata majapidamine?“

„Ei,“ ütlesin mina suurpärase iseteadwusega.

Ta waatas igale poole ringi ja nähes, et kedagi kuulajat ligidal ja kaugel karta ei olnud, pilgutatas ta silmi ja nihutas enda minu ligidale:

„Kuulge,“ sosistas ta, „Theresine saab kord rikkaks, sest mina jätan oma waranduse temale.“

Ma naeratasin seda teadet kuuldes haletsedes.

Tema tõstis oma wärisewa käe ja ütles tasa ja wäga pühalikult:

„Olen rikas, olen olnud seda alati. Aga ma warjasin seda ja olen ka seaduse suhtes kõik ettewaatus abinõud tarwitusele wõtnud. Sest ma wihkan oma naist üle kõige ja ei tahtnud, et ta minu rahast kasu saab. Paremini olen ise kõik eluaja selle nautimisest loobunud.“

Ta toetas tagasi pea, mille walged juuksed wälja nägid nagu räpased puuwillad, ja tõstis silmad lakke.

„Jah, see oli raske mulle, kes ma heameelega oleksin head elu maitsnud, kes ma heameelega oleks tahtnud olla lugupeetud ja austatud, kes ma heameelega oleksin tahtnud austawat elu elada!“

Ma ohkasin ja waikisin. Ma olin segane, aga ei katsunud wastu waielda, sest ma tundsin tema toonist, et ta tõtt rääkis. Ta oli täie teadwusega kõigest heast elus loobunud selleks, et ta naine sellest osa ei saaks; ta oli oma elu mööda saatnud hädas ja mustuses selleks, et naine tema seltsis sealsamas oleks; ta oli waesuse inetu haiguse igawesti oma peale wõtnud, selleks, et see ka naisele külge hakkaks.

See oli kange tegu, üks ole, et see wilets inimesetükk, kelle jäänus minu ees wärises, oli nii wihata wõinud, et ta seda komöödiat wõis mängida tund tunnilt pool aastasada aega!

Milline kuristik on inimese süda ja millised järelused oleksin ma wõinud sellest tummast kurbmängust saada, kui mind all tänawal ei oleks oodanud Theresine! Aga mis maksid minu arust mulle kõik maailma tragöödiad mõtte juures, et Theresine wäljas oli ja mulle mu maailma wõis ilusaks teha, kuna ta päikese käes säras nagu koit!

Nagu teisedki.

Mälestus ühest kadunud kirjanikust.

P. Grünfeldt.

Dr. Pöder on oma suure päewase sissetuleku üle lugenud, rahasahtli lukku keeranud ja tahab parajasti söögituppa õhtusöögile minna, kui korraga uksekell heliseb.

Ta peatab sammu ja kuulatab põnewalt. Kõnetund on mööda ja tema ei soovi täna enam eksitamist. Tarwis minna teatrisse, kus teda sõbrad ootawad.

Kojast kostab kõnelemine.

Siis awab tüdruk kabinetiuukse ja teatab:

„Keegi soowib tohtri-herraga veel kokku saada!“

Dr. Pöder wiskab pahaselt käega:

„Tulgu homme!“ tähendab ta jahedalt
Kuid tüdruk jääb seisma.

„Noh?“ küsib tohter kärsitult.

„Aga wõõras palub ikkagi, et tohtri-herra ta jutule wõtaks,“ teatab tüdruk.

Nagu näha, ei ole pääsmist.

„Hea küll,“ ütleb tohter ja astub läwele.

„Olge nii lahke,“ hüüab ta kotta.

Wõõras astub teretades tuppa. Ta on kehwalt riides ja õige haiglase wäljanägemisega, aga targa näoga.

„Palun istet wõtta, mul on wähe aega.“

Tohter tähendab lähemale toolile. Siis jätkab ta:

„Ja Teie soow?“

Wõõras wõtab kartlikult istet, waatab kord ringi ja agab siis kogeledes:

„Minu nimi on Sõmer — Siim Sõmer Wististi olete seda juba kuulnud —“

„Sõmer — jah! Teie olete siis Sõmer, herra Sõmer!“ hüüab Pöder, tõuseb kähku jalule ja pigistab wõõra kätt.

„Kui rõõmus olen ma, et Teiega wõin tuttawaks saada. Olen Teie kirjatöid juba ammu lugenud ja neist waimustatud. Kõik, mis Teie kirjutate, nii jutud

kui luuletused, on liha Eesti lihast ja weri Eesti werest. Ülikaunid lood ja laulud. Tere tulemast. Millega wõin Teid teenida?“

Sõmer, keda niisugune awalik lahus ja imestus piinlikku seisukorda panewad, kõhatab ja otsib sõnu.

„Hm — waadake, herra doktor, ma tulin Tartust siia kirjastajaga rääkima, ei saanud kaupa ja raha sai otsa. Nüüd ei saa süüa ja Tartusse tagasisõitmine on ka wõimatu. Tulin Teie kui tähtsama seltskonnategelase juure palwega, et mulle mõne rubla — laenuks annaksite —“

Dr. Pöderi kõrge otsaesine on äkki pilwe läinud, nii et selle tagajärjel rääkija kõnegi katkeb.

„Waadake, armas herra Sõmer,“ ütleb ta wäga lahkesti, „mul olid just täna suured maksud — üür jne. jne. — nii et ma Teid kahjuks“ — selle sõna peale paneb ta suure rõhu — „aidata ei saa!“

Sõmer, kelle ninasse teisest toast maitswate söökide magus lõhn lehwib, tõuseb üles.

„Wabandust, herra doktor,“ ütleb ta ja teeb minekut. Ta näolt paistab pettumus ja isune ilme.

Ka Dr. Pöder on üles tõusnud.

„Wäga kahju, wäga kahju,“ ütleb ta, „aga nagu Teile juba ütlesin, pole midagi teha. Kopikaid ju Teile anda ei wõi. Kui Teie äga mõni teine kord veel siia juhtute tulema, siis, palun, astuge jälle sisse!“

Ja kui ta Sõmera wiisakalt kummardades uksest wälja saatnud, sammub ta rõõmsasti wilistades söögituppa, kus teda ta omaksed ja road juba isuäratawalt ootawad.

Kojas aga sõnab Sõmer endamisi:

„Nagu teisedki!“

Palermo jutlus.

Karl Körber.

Eessõna.

Matt. ew. 25 p. 12-46.

Noorele põlwele suuremalt osalt on wististi tundmata kord kogu meie kodumaal tuntud ja kuulus Körberi „Palermo-jutlus“. Ja isegi need, kes juba 30 40 aastat wanad, tunnewad seda lugu wististi ainult kuulu järele. Sellepärast arwame kohaseks seda unustusest päästa ja trükime ta alamal ära.

Millal see oli, et Karl Körber, (sündinud 1802 Wõnnu kihelkonnas) Wändra ja Kärü õpetaja, kantslisse läks seda haruldast jutlust ütlema, ei tea kindlasti ütelda. Kuid see pidi wististi sündima 1850. aasta ümber, sest just tookord said keiser Nikolai I. püüded põhimõtte järele „üks keiser, üks keel, üks usk“ meie maal eriti tuntawaks. Nikolai, kes isiklikult ei olnud fanaatik, laskis sündida, et Wene preestrid, ametnikud ja kõiksugu agendid Wene riigi mittewene osades Wene usule õige lubamatut propagandat tegid. Meie maal on talurahwale tõesti maad lubatud, ilma et seda, ainult mõned üksikud näited wälja arwatud, tegelikult oleks jagatud. Juba lihtsalt kõnelemisest papiga oli küllalt Wene usku astumiseks, ja kes selle sammu kord juba oli astunud, see Lutheri usku enam tagasi ei saanud.

Kui „Palermo-jutlus“ tuttawaks sai, sünnitas see kogu kodumaal palju nalja. Tublile Wändra õpetajale aga, kes sama teraw kui tark ja pealegi suur algupärand oli, kellest kõige kummalisemaid lugusid jutustati, ei teinud tema jutlus oma tagajärgede poolest sugugi nalja. Tema peale kaewati ja sandarmid wõtsid ta wangi Siberisse saatmine ootas teda, see oli kindel, aga ainult tolleaegse Läänemeremaade kindral-kuberneri, würst Suworowi, eestkostmine päästis ta. Sest würst Suworow oli human (ja wististi ka naljaarmastaja) mees.

Et jutlus ajaloolik, siis usume, et ka temas peituwad pisted ja terawad kõnekäänud enam kedagi ei wõi haawata, mispärast jutluse täielikult awaldame.

* * *

Kõigi päewade päewal saabub päew, jah, kõige suurem päew. Ta tuleb äkki, ühtlasi suure mässuga taewas ja maa peal. Kõik hauad awanewad ja maa ning meri annawad oma surnud wälja, sest kõik, mis inimese nime kannab, peab ilmuma igawese maailma-kohtuniku ette, et seal wastust anda oma tegude eest ja wastu wõtta oma palka, selle järele, kuidas keegi on tegutsenud, hästi wõi pahasti.

Siis peab ka Wändra kogudus ette astuma, nii siis ka need teie hulgast, kes oma wanast isaisade usust on taganenud, jah, kes selle wälja on sülitanud oma suust, et minna wõõrasse usku.

„Astuge ette, teie usustlangenud! Mis olete teie teinud?“ saab siis teilt küsima igawene kohtumõistja, kelle silmad on kui tuleleegid. „Kes on teie langemises süüdlane?“

„Jah,“ saate teie kohmetult ja walelikult, kõrwatagust sügades, wastama, „õpetaja on selles süüdlane; tema ei ole meid küllalt hästi õpetanud ja manitsenud.“

„Õpetaja Körber, astu ette!“ hüüab siis armas Issand Jumal.

Siis langen mina põlwili ja ütlen:

„Sa tead, oh südametetundja, et olen olnud laisk sulane, aga sellest süüst olen ma puhas. Kõige parema teadmisega ja südametunnistusega, kõige keha- ja hingejõuga olen ma oma kogudust õpetanud ja ähwardanud suure kohtupäewaga, mis nüüd on ilmunud, aga see kõik oli asjatu. Nagu ustaw karjane olen ma oma karja hoidnud ja nendele isegi järele jooksnud küladesse ja taludesse, laatadele ja kõrtsidesse, jah, ma olen rännanud kuni Pärnu laewasillani ja kuni Wene kiriku ukseni Pärnus. Mõne hinge, jah, palju hingi olen ma hukatusest päästnud, aga paljud ei lasknud endid päästa. Sa tead, Issand, kõik, sa tunned kõiki asju ja tead ka, et ma siin sinu ees nüüd tõtt räägin.“

„See on õige!“ wastab siis armas Jumal, „sina oled nende hukkaminekus süütu. Aga kes on siis süüdlane?“

„Jah,“ ütlete teie oma meeleheites, „mõisaomanik on süüdlane, sest tema tegi meie elu raskeks.“

„Herra major von Dittmar, astu ette!“ hüütab armas Jumal. „Kas on see tõsi, mis inimesed ütlevad.“

Siis wastab mõisaomanik, üks armsamatest ja kallimeelsematest, kes iial on elanud, ja ütleb tõtt mööda, sest igawesele maailma-kohtunikule ei tohi keegi walet ütelda:

„Armas Issand Jumal, ma olen waene patune, kes ainult sinu armu loodab, aga mis inimesed ütlevad, pole tõsi! Ilma mingisuguse seadusliku sunduseta olen ma oma talupoegadele juba ammu poole orjust kinkinud, olen kõigile, kes seda palusid, odawa rendi määranud, olen kahel ikaldusaastal paljudele rendi kinkinud, olen oma aidad laenuks ja waestele kingituseks awanud ning kõik nende wõlad kustutanud.“

„On see tõsi?“ küsib teilt siis armas Jumal ja teie, arusaades oma walelikkusest ja ise oma kõrwatagust sügades, peate tunnistama: „Jah, see on õige küll!“

„Aga kes on siis teie ususttaganemise juures süüdlane?“ küsib armas Jumal edasi.

„Keiser!“ wastate teie. „Tema laskis meile pappide suu läbi ütelda, tulgu meie üle, siis saawat meie wabaks orjusest ja maksudest ja maad antawat meile muidu.“

„Keiser Nikolai, astu ette! Anna wastust!“

Siis langeb ka see maapealne wägew walitseja kõigi isandate Issanda ja kuningate kuninga ette põlwili maha ning ütleb:

„Olen waene ja suur patune, aga selles asjas olen ma süütu, sest nagu sa tead, wiibisin ma tol korral oma abikaasa seltsis Palermos. Kui ma neist segadustest kuulsin, siis andsin oma siseministrile käsu ja lasksin igal pool wälja kuulutada, et ma ei keela suure õigeusu kiriku liikmeks astumast kedagi, kes sinna tahab tulla täie teadmise ja weendumusega, määrasin aga aasta kuni kaks mõlemisaega ja teata-

sin neile inimestele, et need, kes üle tulewad, sellest mingisugust maapealset kasu ei saa.“

„On see õige?“ küsib Issand Jumal teilt. Kas on teile niisugused keiserlikud käsud teada?“

Ja teie, neid meele tuletades, peate wastama:

„Jah, see on tõsi küll, aga papid ütlesid meile salamahli ometi, et meie sellest suurt maapealist kasu saame.“

„Teie äraneetud papid, asuge ette!“ müristab armas Issand Jumal, aga waata need waaruwad pooljoobnult trooni ees ja ei saa sõnagi suust.

„Kannatage, teie joodikud ja petjad!“ hüütab Jumal neile. „Teie peate warsti kokkudes ärkama oma joomahullusest, sest siis teen ma teie kohta lühikese otsuse! Aga kelle kaudu laotasid nad siis neid kuulujutte laiali?“

„Harjuskwenelaste kaudul“ wastate teie.

„Oh armas Issand Jumal,“ ütlevad siis harjuskwenelased, „sa tead ometi, et me wäga waesed olime ja maal ringi pidime käima leiwateristuse otstarbel. Seda teadsid ka papid wäga hästi ja andsid meile napsu ja pisut raha, et me talupoegadele jutustaksime, milline suur kasu neid ootab, kui nad meie usku üle tulewad. Kui oleme ülekohut teinud, siis anna meile andeks, sest sa tead, et me palju rumalamad oleme, kui loomad, kelle harjaseid meie ostame ning müüme.“

„See on õige,“ ütleb armas Issand Jumal, „teie olete palju rumalamad kui sead ja sellepärast niisugused, kes ei tea, mis teewad, aga nüüd, teie, Wändra ususttaganedad, kas wõite oma süüdi weel kellegi peale weeretada?“

„Jah,“ wastate teie, „kurat eksitas meid. Ta wiis meid kõrge mäe peale ja lubas meile seal kõik maailma toreduse, kui tema ette põlwili langeme ja tema ning kõigi ta pühade poole palwetame, jah, kurat ajas meid usust langemisele!“

Siis kuulete igawese kohtumõistja suust oma kohta hukkamõistwa otsuse: „Taganege minust, teie kurjategijad! Kui olete kuradi ja tema pappide sõna kuulnud, siis sõitke ühes nendega põrgusse! Amen!“

Palwe.

Belgia luuletaja Emile Verhaeren.

Tungibki mu hing taltsutamata meelil tulewikule wastu, keset tõusu tunnen ma ometi, nagu lapsepõlwes kunagi, sügawal sisimas salaja liikuwat wana palwe uinuward tiibu.

Uus on ta mõte, ja uued ta sõnad, kuid endise rütm kõlab lakkamata tugewalt ja raudselt läbi mu rinna; elu on mulle ta uuesti õpetanud, kui jälle rõõmustan armastawalt olemasolust ja eneses olen teadlik lõbusas uhkuses.

Oo püha säde, mis sellest leegist loitunud, oo uus palwe, oo ekstaatiline andumus! Tulewik, sa teed mu nüüd nii usklikuks kui wanasti Jumal! Ka sina walitsed ju meie tundi, me toiminguid, sa aga muutud kord inimesteks, nende lihaks ja wereks, tundmiseks ja elamusteks.

Ja muutuksid sa külmakski, kui seda kuulutab unelm, mis sest, kui ainult mu julgas sinust loitma ja leekima lööb.

Juba praegu tunnen end teiega wentalikus ühenduses, hõiskan teie ekstaase ja hüüde, teie inimesed, kes teie olete pärast meid maailma isandad. Ja ma pühendan meie raudse aja sügawikkudest teie pühale uhkusele, teie õndsusele juba praegu kõik oma armastuse, selle üksildase leegi.

Sest ma pole neistsinatseist, kelle hinged lepiwad minewikkudega, maheadate ja pimedatega. Mu keha pingutub wõitlustes ja waludes ala hoogsamaks tahteks, ja ma ei suuda mõtelda ainuüksi seepeale, et peaksin piiramakogu oma waewa waid tegewusega, mis enne meid ju surnud teostanud.

Ma armastan, austan metsikut ähwardawat atmosfääri, milles elame oma waimuga, seda kobamist, katsetamist

ja edasiikkamist kaugesse tundmatusse, kus wäik ainsa tulekumana juhib meid sihtidele.

Mõtelge, milline õnnetunne, end ise tõsta neil kahklemiste ja ekstaasi tundidel, et hing kõrgele ületaks ühtlase usu ja leige armastuse tawalise pinna; ja seda usaldust armastada, kahtluste wastu tõrkuda, ainult karta, et hilistud teele ja pole kohal, kui waja on astuda hõisates ja tugewalt sinna uude uhkusse.

Mõtelge, oma käskiwat sõna öelda kõigile, kõigile, et see sõna tähendagu ühel päewal maailma mõtet, niipea kui ilm ta kibeda loomejõu mõistnud; jumalikkude mõtet niiwäga maisettesse kirgedesse walada, et nende sõlmed raudselt painduksid ahelaks, mis liidab walutatud tänapäewa weelgi wabama tulewikuga.

Mõtelge, ainult taganeda, et seda tugewamini kallale tungida, surma naerda, nagu poleks kunagi lõppu, ja ometi ühitas teada, et alles hilisemad käed punuwad pärja kõigi nende wõitude otsaesise ümber, teada, et me ei teosta tööd oma päewale, ja ometi teostada ta palawal südanel. Oo, kõike armastada, millega saatus liidetud, ja päewade jaoks, mil tulewad tagasi hämarused, sisimas kanda usaldust, mis iialgi ei kao, teda toita ja wõitlusteks relwastada.

Ja wagalt tundi oodata, kus kuldses õhtuwalguses waikse palwe tiiwad laotuwad ilusatena ja helisewatena, et oma hoogu annetada uuele usule, kus maailm on inimkond, inimene maailm, millest pikkamisi areneb siis tõde, käsk ja kohus.

Kas pole kummalik?

Persia luuletaja Omar Khayam.

Kas pole kummalik, et ükski nendest, kes eluwärawast on läbi läinud, ei tulnud tagasi meil' jutustama, missugune on minnes parem rada?

Peast pimedast me peame rändama siin igawikku minnes üksikrada — ei keegi tea teistest, ei ka seda, kus lõpeb meie tee ja rändamine.

Kadunud miljon.

Inglise kirjaniku Edgar Wallace'i romaan.

3

„Tulge aga siisse ja pange üks kinni, et Hector mitte wälja ei jookseks!“ hüüdis ta kääskivalt.

Jim waatas ringi ja leidis nurgas üsna wäikese eluka, selle tõugu raske oli kindlaks määrata. Parajasti näris loom lauajalga.

„Wõtte istet, herra Sepping,“ ütles Nippy Knowles ja ütitas, kui Jim talle imestanult otsta waatas. „Nägin Teid, kui tulite, herra inspektor. Kui politsei inimest tunneb, siis on hea, kui ta politseid tuntakse. Mida siis soovite?“

„Mu külastäit pole ametlikku, waid on ärilist laadi,“ seletas Jim.

„See tähendab, et Teie ei taha mind saada, waid ainult kasutada, et kedagi teist nabida,“ ütles Nippy ja säristas oma worstikest.

„Seeford mitte,“ sõnas Jim, kuna ta istet wõttis ja tõhna meest lõbustatult waatas. „Tahaksin, et Teie mulle ühe rahakapi awaksite.“

„Mis?“ mees waatas imestanult üles. „Kelle rahakapi?“

Jim jutustas loo ära, ja Knowles kuulas, kahwel käes, tähepanelikult pealt.

„Olen seda juba ajalehtedest lugenud,“ lausus ta, „ja mul o'i wäga kahju, sest herra Walton oli wäga hea minu wastu.“

„Teie tundsite teda?“ küsis Jim üllatatult.

„Mu wõimane aus töö oli tema rahakapi ülesseadmine,“ oli lohkumatu wastus. „Ta teadis minust kõik, sest et ma talle kõik jutustasin — naised! Oleksin ma teda kuulanud, siis ei oleks too naine mind kunagi oma lubadustega betta saanud ja mind õnnetusse tõuganud. Naised!“

Jimmy polnud just meeleüsus, et huwi tunda ühe murdwarga armastuslugude wastu; siiski leidis ta kohase olewat küsida, kas Knowles abielus on.

„Ei. Wanglas olen olen olnud, abielus mitte,“ wastas Knowles. „Mii sügawale pole na weel langenud. Aga nüüd ütlege mulle, mis Te minust õige tahate, herra Sepping. Kui Teil midagi seewastu ei ole, siis sõnna ma sel ajal oma einet.“

Kui Jim talle kõik oli seletanud, ütles mees: „Tõrriistad peate Teie mulle muretsema, herra Sepping, sest oma wäärtuslikke asju ei tarmita ma puhul, mis mulle wiis — wõi ka kümme naela sisetulekut annab,“ lõpetas ta luurama pilguga.

„Wõite kindel olla, et preili Walton Teie tasub rikkalikult,“ wastas Jim.

„Ah mis, ma ei mõelnud praegu selle peale, et see on ju herra Walton'i rahakapp,“ lausus murdwaras. „Ma ei tahagi raha, kuid tõrriistad peate ikkagi Teie muretsema. Ma ei taha Teile mingisuguid lõendusi anda teiseks korraks, kus minu tabate.“

Sellega oli Jim otselõhe nõus, ja tund hiigem istus Nippy Walton'i töötoa pörandal, näo ces kaitsemast oma hapnikuaparaadi koha- tawa palamuse wastu. Ta algas oma operat- siooni rahakapi kallal. See o'i waewaline ja aegamittew töö, ning Jim ja Joan waatasid uudishimulikult pealt.

„On olemas ainult kaks inimest Londonis, kes sellega hakkama saavad,“ lausus Knowles, kuna ta töö katkestas, et oma higist nägu püh- kida ja klaastäie wett juua. „Tolle teise aad- ressi ei tarmitse Teie minu käest küsida. Ta on arwatavasti laewas, sest ta oli korralik. Ja ta oli abielus — ja on surnud.“

„Teie ei pea midagi naistest, herra Know- les?“ küsis Joan naeratahes.

Nippy raputas pead. „Nad on minu õnne- tusesse tõuganud,“ sõnas ta. „Wähemalt — üks on seda teinud. Naised wõiwad mehe ju ümber sõrme siduda ja inimese nii laugele wiia, et ta midagi teeb, millega ta midagi oma elus kunagi hakkama poleks jaanud. Ta oli toatüdruk kusaqil, tõepoolest ilus naine! Ja päris salapärane inimene — ja ta nimi oli Julia.“

Siis katkestas ta jutu ja jattas alles pä- rast seda, kui ta kappi suure augu oli puurinud.

„Teadsin, et asi temaga liig ilus oli selleks, et mitte räbal olla,“ jattas ta siis ja pühkis otsaesist taskurätiga. „Ma ei taha ju üteld, nagu o'eksin olnud liig kohusetruu — aga ka- ritigijate hulka minna, selle peale poleks ma ialgi tulnud. Aga naine oli kuratlikult ilus — ta oli midagi hoopis peent, erilist. Ta tee- nis kellegi hiiglarikka teraskuninga juures, kel o i suurepärase loss Sheffield'is. Ja ford wiis ta minu pühapäewal, kus herrased wälja olid käinud, läbi selle lossi. Ta oli hirmul, sest ta oli rahakapi wõtme ära kaotanud. Ta isand oli talle kahu annud, et ta paar raamatut lappi paneks, ja Julia o'i kapi kinni lõõnud, ilma et talle meelegi oleks tulnud, et ta wõtme siisse oli jätanud. Ta nuttis peaaegu — ja ta

nimi oli Julia." Ta külitab maha ja hirmitas pistli'u.t. „Awasta kapi. Wõitit polnud sees," ütles ta lihtsa.t. „Ma ei imestanud selle üle sugugi — olin alati rõõmus, et pita sääraast rumalust polnud teinud. See oli üks neist kappidest, mida küll wargafindlateks kutsutakse, kuid mille iga laps juust nõelaga võib awada. Järgmisel päeval oli Julia kadunud. Lugesin murdwargusest enne, kui teadsin, et sel midagi tegu on Julia — ja ta minuga."

„Kas olete seda tüdrukut hiljem näinud?" päris Jim elawalt.

„Ei," ütles Nippy tõsiselt, kuna ta jälle tööle asus. „Et ma veel mitte tapmise pärast finni ei istu, on selle tõenduseks. Ta kuulus salifonda, mis tolles ümbruses oli väga kuulus. Tahaksin, et ma temaga kunagi poleks tutvunud."

Kui ta veel weerand tundi oli töötanud, pistis ta kae auku. Igitas paar filmapilkku sees olevate riivide kullal ja awas ukse

„Suur tänu, herra Knowles," ütles Jim.

„Palun väga — hea meelega tehitud," wastas Knowles, kuna ta püsti tõusis.

Jim astus rahakapi juure ja waatas sisse. See oli tühi.

Jim ei tahtnud oma filmi us'uda. Ta kis kus paar tagumist sahtlit lahti, kuigi ta teadis, et neis waewalt nii suur summa võis peituda. Ka need olid tühjad. Ka polnud paberid ega raamatuid leida — seal polnud muud kui ainult paljad seinad ja tühi ruum.

„Ei midagi!" pomises ta pettunult. „Kas on ehk raha warastatud?"

„Sellest kapist mitte," lausus Knowles. „Pole kedagi, kes seda teha oleks võinud. Auku sisse põletada, see on muidugi võimalik, aga kappi awada, selleks tuleb mehhanismi sama hästi tunda, kui mina. Mida lootsite siis leida?"

„Miljoni," wastas Jim häältelet.

„Mis?" hüüdis Knowles ärewalt. „Kas peab see tähendama, et warastatud on terve miljon naelsterlingit?"

„Wun seda, herra Knowles," wastas Joan rahulikult.

„Aga kes võis see olla?" Nippy kibratas mõttlikult ottaestist. „Riley salifond istub pöris, Jerdy W. lters on Ameerikas, Kelly salifond on rahakapimargustest loobunud ja lihtwargust harrastama hakanud — ei, Londonis pole meist, kes sellega hakkama oleks saanud!"

„Raha on kadunud," ütles Jim kuivalt.

Nippy pistis pea kappi ja silmitses helero-helsti seinu asjatunhja pilguga. „Siu on midagi sees olnud — siamaani" Ta osutas seina poole tõrguse peale. „Kas näete siin tolmud? Ei, Teie mitte, kuna Teie rahakappidest midagi

ei tea. See on maailma kõige peenem tolm, peenem kui suits, kuna ta läbi pragude peab tungima, mis palja silmaga üdse näha pole. Aga allpool on see ära pühitud. — Hm — nii siis tõesti! Terve miljon kadunud," kisas ta a-gamiist juure. „Noh, seda raha Teie wiist niipea näha ei saa!"

Seitsmes peatükk.

Dora asetab raamatu kaeist ja läks eesruumi, kus Parker parajasti majauksele riivi ette lüktas, sest herra Co'emani oli tungival põhjusel ära reisinud.

„Parker," ütles Dora, kuna ta trepi alamal astmel seisma jäi, „kas olete kindel, et Teie tõepoolest enam ei tea, kui Teie seni olete tunnistanud?"

„Herra Walton'ist, preili? Ei, sugugi enam. Wiisin ta üles ja awasin talle ukse ning ta küsis, kas tuba seal korral on Teie oma, preili. Ja siis ütlesin ma jaa ning küsisin, kas w. istin teda awitada. Aga selle peale naeris ta ainult. Ja siis läsin ma jälle alla.

„Enam ta ei küsinud? Näiteks, kas majal on veel mõni teine väljapääs?"

„Ei, preili."

„Ja Te pole ka kedagi wõdcast näinud?"

„Ei, preili."

Dora noogutas pead. „Head õh'ut, Parker!" ütles ta ja läks üles.

See oli arusaamatu! Key armastas ju teha, selles oli ta weendunud. Tahtlikult ei teinud ta talle ometi meeletähärma. Mis oli juhtunud?

A-gamiist trabastas ta enese ritetelt ja jäi praagi magama, sest mure oli ta liialt ära kurnanud.

Ta tuba asus maja esiküljel, teisel korral, kus piki tervet maja sirutas end kitsas balkon. Enne magamaminekut oli ta ba koniukse awanud ja uälja waadanud; see oli olnud filmapilgu, mil kell löi kaksteist ja wastas teisma ballimaja ette paar tolmast autot wuras.

Need polnud oga autorõõgatused, mis ta kella kolme paiku äratasid. Ei, see pidi olema müristamine. Ta kuulis mürinaat, ja kui ta enese istukile tõstis, helkis midagi — umbes sekund aega — akna taga. Ta heitis umale kätte ümber ja hüppas wõodist, et usti sulguda. Näüd helki wäljas midagi w. estti. Meiu taandus hirmuhüüdega. Balkoni lõpul külitab tume kogu — polnud sahtlust, see oli keegi mees märjas mustas mantlis!

Dora wõttis kogu oma julguse koftu, löi klaasukje finni ja surus wõtme lukku. Järgmisel filmapilgul lendas ta trepist üles, et teenijaid äratada.

Barter tuli pooleldi riietult oma uksest välja, ja kui neiu hingetult ütles: „Barter . . . waras. . . minu toa ees balkonil!“ tõi ta oma sõjariista toast ja ruttas neiu eel trepist alla.

Kui wanamees toa walgeks oli teinud, nägi neiu oma hirmuks, et ta aina lahti oli jäänud. Aga juba tuli Barter balkonilt tagasi ja teatas: „Seal pole kedagi. Aga üks lillepott on kahtlasi maadale, preili!“ lühas ta juure, osutades märjale jalajäljele parempoolsele aina alusel partetil.

„Siin on keegi sees olnud!“ sõistles Dora.

Ta haaras oma väikese kirjutuslaua-lambi nupu järgi, süütas lambi ja filmas weel wiis uut märga jalajälge, mis läksid risti üle sink-jashalli põrandawaiba aina juurest lojaukse juure.

Wanamoodne rewolwer Barter'i käes märises.

„Siis wiibib ta weel majas,“ ütles ta kähjisedes.

„Kutsuge Bennett siia!“ käskis Dora, tallele äkki meele tuli tugew autojuht, kes magas maja taga garaashis.

Barter läks telefoni juure ja siis hirmuga alla, et Bennett'i siia lasta.

Nüüd algasid kõik kolmestst otsumist. All oli raamatukogu üks pärani lahti, kuigi tuba oli tühi. Märgate jalajälgede abil tehti aga peagi kindlaks, et siisketungija oli kitsast korridoori pidi läinud teenijaskonna sõõgituppa.

„Alles mõni minut tagasi on ta siin wiibinud,“ ütles Dora, ja kuna ta weel rääkis, kuulsid nad äkki majaukst kinni prantsatavat.

Autojuht jooksis tagasi, awas majaukse ja waatas pimedusse. Maja ees seisis auto, mis parajasti liikuma hakkas. Ühe hüppega oli Bennett kohal, aga auto oli juba hoos ja kadus nõrkpunase täpina laugusse.

„See ta oli, preili,“ ütles autojuht, kuna ta majasse tagasi tuli. „Täitsa uus moodi murdwargad autos!“

„Kas panite numbri tähele?“ küsis Dora.

„Ei, kahjuks ei tulnud see mulle meele,“ wastas Bennett ja sügas oma kufalt. „Mees on nähtawasti mõrepiidi wärawa otsa, sealt esimehele balkonile ja siis edasi teisele roninud. Kas pean mõne politseiniku kutsuma, preili?“

„Seda pole wiist enam waja, ja ma ei tea, kas see herra Coleman'ie meeldiks?“ ütles noor neiu tuhmit.

Äkki karjatas Barter taha. Laual, mis seis kis tefet eesruumi, lamas suur browningpüstioli.

„Selle on ta wiist sinna pannud, kuna ta majaukst riiu-st lahti kangutas!“ hüüdis Bennett. „Noh, siis olin õnnelik, et alles siis tulid, kui ta juba wäljas oli, preili!“

Ta waatas relwa järgi ja leidis, et see oli täielikult laetud.

„Kutsun parem herra Sepping'i kohale,“ ütles Dora. „Ostige mulle ta number üles, Barter.“

Jim lamas sügawas unes oma woodis, kui telefoni helin teda äratas; waewalt oli ta Dora jutu ära kuulanud, kui ta ütles: „Kümne minuti jooksul olen ma Teile juures.“

See kestis küll weidi kauem, aga weel polnud möödunud poolt tundigi, kui ta juba raamatukogutuppa astus, kus teda Dora, browning laual, ootaks. Neiu jutustas nüüd täpselt, mis oli juhtunud, ja Jimmy kuulab tähelepanelikult pealt, ilma neint kahtestamata.

„Murdwargad autos pole usutawad,“ ütles ta kuitwalt, kui neiu oli lõpetanud. „Bennett on arwatawasti efsinud. Mingisugune õõliblik wiist, kes koju tahtis minna.“

Ta mõttis püstioli kätte, et seda lähemalt filmitseda, ja siis nägi ta midagi, mida Bennett mitte polnud näinud: musta käepidemeisse lõigatud tuhmi nime.

„Kuradi pärast!“ hüüdis Jim ja ulatas relwa Dora'le.

Waewaga luges neiu sinna freiseldatud nime: „Kuple“.

Kui Jim koju jõudis, oli ta teener juba ülewel ja küsis kohe: „Ei mingisugust teadet herra Walton'ist, herra? Mulle näib see wõga kummaline,“ lühas ta juure, kuna ta oma herale aurawa kohwitassi ette ulatas.

„Nii näib see wiist meie kõigile,“ wastas detektiiv karsitult. „Miks see siis Sind nii imestama paneb?“

„Kas teate weel, kuidas herra major mine-wal aastal ära oli?“ Selle wana soldati filmis, kes Reg'i all sõja kaasa oli teinud, jät R y iffa „herra majoriks“, kuigi ta hiljemgi neel astmeid juure oli saanud.

„Sa arwad, kui ta oma juwireisi teigi?“ küsis Jim.

„Jah, herra. Tooford Teile ei teadnud, kus ta oli, ja ütlesite kord, et olla igaw, kui intimesed ära reistwad, ilma et nad oma aadressist maha jätawad.“

„Jah, mäletan küll,“ noogutas Jim pahaselt. „Aga see ei selgita ju tema praegust laudumist.“

„Wõib olla siiski,“ kostis Albert austawalt. „Rogemata nägin ma tooford herra majorit, kui olin puhusel.“

„Kuradi pärast, aga sellest ei tea ma ju midagi,“ hüüdis Jim imestades.

„Ma ei lõnele hea meeliga herradest, ja peale selle oli mul tooford oma põhjus, miks ma Teile ei ütelnud, herra Sepping. See oli Gloucestershire'is, kahetsandal augustil. Dean seda ülihästi, sest sel päewal oli mu wenna

pulmad, ja mina sain 3-päevast e mabaaja. Kui mu wend oma naisega ära oli sõinud, läksin ma naabrikülla, et oma sugulast lülastada ja teel — otse küla ees — nägin ma üht harilikult rietatud meest jilla all kaibal istuwat; see mees näis mulle kuidaigi tuttaw. Seljas oli tal kantud ülilõund, ka po nud tal kraed laelas. Wõisin ta rinda näha, ja see oli sama pruun kui ta nägu. Seejuures kandis ta habet ja pikki juukseid, ka ei pannud ta mind tähele.: „Sind ma tunnen, mu sõber,“ kuigi ma oma e meele ei wõinud tuletada, kes ta o.i. Alles külas teadsin ma, et see oli herra major.“

„R. y Walton?“ küsis Jim usmatult. „Kas oled selle peale kindel?“

„Täitja kindel, herra,“ kostis teener rõhuga. „Nii kindel, et ma tagasi pöörsin, et temaga rääkida, kuna mõtlesin, et ta mõnda jalare:si teeb. Aga kui ma tagasi jõudsin, oli ta kadunud. Läksin jär,mise kü aasse, aga keegi polnud teda näinud, ja et ta mulle wastu ei tulnud, seda wõin ma wanduda Ning teisi teid seal ei ole.“

„Wõib olla, läks ta piki kallast edasi?“

„Jõel po:egi kallast, mida pidi wõiks jalu-tada. Ei, ta oli lihtsalt kadunud!“

„Miks Sa mulle sellest midagi ei rääkinud?“ küsis Jim.

„Ma ei tahtnud, herra. Ta minusse ei puutu, ja ma ei lohise hea meelega herradest. Pealegi wõisin ma ju efsida, kutsigi ma ta wanduda wõiksin, et see just tema oli.“

„Miks ta tegi seal wee ääres istus, niisama wõi?“

„Albert,“ ütles detektiiv otsustawalt, „sõida homme sinna külasse ja uuri teid täpselt wälja. On ju wõimalik, et majoril on seal ümbruses mõni wälte maja, kuhu ta wabel laeb, et rahu nauitda. Otsi põhjalikult, Albert. Küü igalt-poolt ja ära ole rahaga kokuhoidlik, katju igati lähemaid teateid hantida Ja kui Sa temast mingisuguse jälje leiad, siis telefonööri filmapiiksel.“

Teener asus järgmisel hommikul teele, ja Jim ruttas Joan'i juure, et küsimust temaga läbi arutada. Aga ne u ei wõinud talle mingisuguseid uusi teateid anda. Ta mäletas ainult, et Rex laua ära oli olnud ja hästi pruun'na koju tagasi oli tulnud

Sõltupoolikul ilmus Coleman Jim'i juure ja palus, et Jim õst juhtumust ta mojas ei riputaks suure kella külge. Alles lõpul hak-tas ta Rex'ist rääkima ja seletas, et Rex olla tema armateist waimuhaigeks jäänud ja wägi-waldset surma surnud.

„Aga herra Coleman!“ waidles Jim loh-kunult wastu. „Rex oli sama mõistlik kui Teie ja mina ja ei mõtle millalgi selle peale, et

ennast tappa. Kui ta peaks surnud olema, siis on ta kindlasti tapetud.“

„Seda loodame,“ ütles Coleman urisedes. „Mingune asi on minusugusele wäga piinlik, ja mu waene tütar läib kui waim ringi. Pean omale wist rewolwri ostma. Ma ei saiki küll tulerelwafid, kuid nüüd ei saa wist muudu läb.“

Jim saatis ärewa, wäikese mehikese alla uulitsale. Waewalt oli ta enese Trafalgar-plaatsi wabaastanud, kui ta pik langes ühele ajalehe-plaakadile.

„Kadunud miljon.“

seisis sea: hiiglatähtedega, ja Jim surus wanke maha kuna ta omale ühe eksemplaari sellest lehest ostis. Ta seifatas, et artiklit lugeda. Wiimane teatas imestamiswäärt täpusega Rex'ist, ta romantilisest pulmapäemast ja kõi-g st järgnenud sündmustest.

„Onnelikult wiibis sel einel, kus herra Walton salapärasel wiisil kaduma läks, tuntud detektiiv-inspektor Sepping, kellega ekstsentriline m lionäär suurt sõprust peab. Detektiiv hraras asja koha oma kätte ja korraldas uurimist, mis aga tänini veel mõistatust pole lahendanud. Eile tahtis herra Sepping tutvuneda herra Walton'i paberitega. ja kuna herra Walton hiljuti üle 900.000 naelsterlingi pangast wälja oli wõinud, awati ta rahakapp. Nüüd selgus, et see raha — kui ta kunagi seal sees on olnud — kadunud oli.“

Jim luges wäga tähepanelikult, ja mida enam ta luges, seda enam kaswas ta rahutus. Kes see wõis olla, kes o.i sama hästi — kui tema ise — asjast informeeritud?

Ta läks järgmise telefonitõnepunkti ja kut-sus Joan'i telefoni juure.

„Kas oled sõltupooliku lehti lugenud?“ kü-sis ta.

„Jah,“ wasta Joan'i mure:ik hääl. „Aga ma ei ole reporterile mingisuguseid teateid an-nud, J. m. Ta teadis juba kõik, ja kui ta mind palus, seda teadet kiinitada, siis ei wõinud ma ju ometi wastust wõ:gu jätta, eks?“

„Oh, Sa oled meest näinud!“ lausus Jim. „Kunas ta käis?“

„Täna hommikul, ja tal oli walmis artik-tel juba kaapas.“

Nüüd sõitis Jim wihwitamata, Sõtu-We-gafon'i toimetusse, kus ta otseteed peatoime-toja kabinetti juhutati.

„Ere teade saabus eile sõtul,“ seletas wiimane. „Uks kässjalg löi ta. Siin on see kirjutus.“

Jim heitis ainult ühe pi:gu kirjutusele.

„Kupiel!“ ütles ta wihaseit. „Tunnen seda kääkirja ja paberit.“

„Õffiasjad on õiged?“ küsis toimetaja.

„Jah.“

„Saatsime muidugi kohe kellegi preili Walton'i juure,“ jatkas ajakirjanik. „Sama tema kinnitujeta poleks see artikkel mitte ilmunud.“ Ta filmitsees paberit järelmõttelikult. „Mõtlesin et Kupie on jurnud. Juba mitu kuud pole me Kupie'ist midagi kuulnud — ainult...“

„Mis Te arvate?“ küsis detektiiv.

„Koh — mul olid oma mõtted selle enesetappe puhul Scotland Yard'is Tundsin waest Miller'it... Oli see Kupie töö?“

„Kuidas Teie selle peale tulete?“ vastas Jim põnewalt.

„Ma ei tea... Meie juures oli siin nii mõndagi kuulda — hirmsad lood.“

Jim andis puiklewa wastuse ja jättis jumalaga, kuna ta Kupie kirja kaasa võttis. Ta ei saanud aru, milleks see jalapärane roimar ajakirjandust o'i informeerinud, ning kõneles selle üle Bill D'c'er'iga.

„Ta katsub Walton'i kadumisele selles rõõwimises põhjust leida,“ seletas logenud ametnik. „Ma ei usu, et Kupie mõlemas juhtumises tegew on. Kui ta raha ära on nõidunud, siis ehmatas teda Walton'i kadumine jama palju kui meidki. Kas Te tähele ei pannud, et arjilis kadunud raha alati ühel hoobil Walton'i kadumisega tsiteeritakse? Muide — mida mõllete ta käekirjast, Jimmih?“

„Keskmine iga,“ sõnas Jim. „Weidi wari-sew. Inimese kiri, kes palju kirjutamisega tegemist ei tee.“

Jim läks oma büroosse, kus ta ajata wiimaste päewade sündmuste kallal pead murdis. Äkki astus ta kirjutaja tuppa ja tõi talle kirja.

Kiri oli Dora'lt ja järgmine:

„Armas Jimmy! Kas võiksite täna õhtul minu juure tulla? Jsa lähed wälja, ja mina tahaksin nii hea meelega rahulikult ja segamata Teiega Rex'ist rääkida. Kas on Teil minu jaoks tunnike aega?“

Õhates pani ta kirja käest. Waene Dora! Kas oli see võimalik, et Kupie tagedus oli määratud talle ja mitte Rex Walton'ile? Ta mõtted rändasid tolle teise tüdrukuga juure, keda see kuritegija jurma oli kihutanud. Kuna ta weel mõttes wiibis, astus äkki Bill Dicker tuppa ja ütles:

„Täna õffel korraldasiin ma rozzia Jemom's-tänawal Nr. 973. Seal mängitakse õn-nemänge, ja mul on põhjust arvata, et sellega ühenduses seisab oopiumikoobas. Nimeline omanik, Casey, on minu arvates ainult õlekubu.“

Jim waatas talle imestanult otja: „Sel-lest lokaalist ei tea ma midagi,“ ütles ta.

„See pole ju sugugi meie nimestikkubesse märgitud.“

„Ei Nad on arwatavasti jaoõkonnapolit-seile waikimisraha maksnud, seda ma arwan. Saine teate ühelt usaldatavalt nuuskurilt. Ja täna õffel teeme loole lõpu. Kas Teil o'eks lusti seda asja oma hoolets wõtta?“

„Kordan, et mul esialgu enam kui waja tööd on,“ vastas detektiiv tõsiselt.

„See on küll õige,“ oli ka Dicker nõus. „Kupie'! on ka aga ka selle mängupõrguga tegemist.“

„Kuidas Te selle mõtte peale tulete?“ küsis Jim üllatatult.

„Kui Teie Kupie kuritegusid lähemalt waat-lete, siis leiata Teie, et kõik ta roimad seisa-wad ühenduses mõne mängupõrguga,“ lausus Dicker, kuna ta kirjutuslaua nurgal istet wõttis. „Kas on õhwer mõnes mängupõrgus wiitunud, wõi isik, keda Kupie on informeerinud, on mängija wõi tal on tegu mängupõrgute wuanikkubega,“ Dicker wõttis hajameelselt Dora kirjaümbriku kätte. „See mees, kes selle kirja on toonud, on kutseline murdwaras,“ tähendas ta naeratades ja osutas nõrgale näpu-jäljele nurgas.

„Ma pole kunagi waimustust tunnud näpu-jälgede-süsteemi vastu,“ vastas Jim naerata-des. „Kuidas wõib see süsteem kasu saata, seni kui puuduvad kõigi inimeste j ljed terweft riigist? Et ta roimarite suhtes kasulik wõib olla, seda ma unun, kuid kahlemata ofustaw ei wõi ta ikkagi olla. Pean wõimalikuse, et see nähtawasti ilm'üütu in'imese näpujälgi on olemas meie Scotland Yard'i aktides teist-kuna.“

„Tuhatkordse't ühe wastu wean kisha,“ seletas D'c'er. „Teie näete temas ainult mõnda wana jälge, kuna asjatundja silm tähele paneb rohke hulga wahesid ja erimusi.“ Ta tõusis püsti ja kutsus Sepping'i kirjutaja kõrwalbü-roost' sisse. „Wiige see inspektor Baringi juure ja küsi, kas ta seda jälge tunneb.“

„Seda ta muidugi ei tea,“ ütles Jim üle-walt alla, ja algas elaw mõttewahetus daktü-loskoopia üle, millest Jim wahje pidas, Dicker aga waimustatud oli.

Kuna nad weel oma ärewat juttu ajasid, tuli kirjutaja tagast ja teatas: „Herra Baring lasseb ütelda, et see on Josef Felman'i näpu-jälgi.“

Dicker kiskus kaardi kirjutaja käest ja luges imestawa näoga: „Felman kes kolm korda wäljapressimise pärari wastutusele on wõetud, esineb tawalisesti teenrina wõi majahoidjana. Selles osas pääseb ta suurjugu inimeste ma-

jadesse, kus ta omale aineid wäljapressimiseks muretses.

Jim läks telefoni juure ja hüüdis korrapidajale kordnikule sisselkäiguruumis:

„Seerjant, kes tõi pool tundi tagasi mulle kirja?“

„Wanem mees, herra inspektor,“ oli wastus. „Ta ütles, et olla Coleman'i teener Parker.“

Zummalt waatasid mõlemad ametnikud üksteisele otja Parker! Mes, kes oli juhatanud Rex Walton'i ta tuppa. Soliidne ja korralik teener. Kunagi poleks Jim teda kahtlustanud.

„Ettemaatust, Jimmy,“ ütles D'cker tõsiselt. „Wõib olla, juhib see mees Teid sihile.“

„Kas armate, et tema Kupie on?“

„Igatahes tunneb ta Kupie't, niipalju on kindel. Kui Teie selle linnu ära heidutate, siis on wist täitsa wõimatu Kupie'le läheneda. Ütlen weel kord, olge ettemaatlik! Kui Teie Coleman'ilt küsite.“

„Seda ma ei tee, sest see pühalik mehite annaks ju enese filmapiltselt Parker'ile ära. See matsab mulle kindlasti terve nädala, kui tahan tähelepanematul kombel jälgile saada, kuidas ta selle inimese oma teenisusse wõttis. Ja Parker'it ei tohi ma ka walwata lasta,“ jatkas Jim äärmõtlewalt. „See poisj saaks tohe haiju ninaspe.“

D'id aga wõimalikud üksikud uurimised, mida wõis otskohe ettemõtta. Öhtupoolikul ilmus keegi naisterahwas Coleman'i maja kõrwalssisselkäigu juure ja pakkus igasugu odawaid ehteasju müüa. Talle wõimaldatti kõõli pähjeda, ja kui selgus, et ta kõrwalametis weel tulewiku-ennustaja oli, siis kehtis ta külas-käit juba kauemint, kuni Parker kogemata kõõli tuli ja naise filmapiltselt minema kihutas.

See naisterahwas, hoopikas naisdetektiiv, läks aruandega tohe Jim'i korteri.

„Parker on umbes 2 wõi ko'm aastat Coleman'i teenistuses,“ teatas ta. „Igal neljapäewal ja laupäewal on ta waba; ta on kaunis rahakas mees. Eimene toatüdruk peab teda mängijaks, kuna ta näinud on, kuidas ta oma toas ühe mängu kaartiidega jandab. Ta näis laarte ridastiftu seadwat. Muudu oli meil wähe teada, kuna ta toa ukse alati lukus on ja ta oma toa ise korras hoiab. Kas tal ta sugulast on, seda nad ei teadnud.“

Kui naisterahwas ära läks, ajus Jim Portlandplatšile teele. Kell pool kahelja kolistat ta Coleman'i maja ukse taga. Parker lasti ta sisse. Jim filmitses meest uue huwigo: ta oli kõhn ja wana; ta nina oli suur, ja ta huuled kitsad. Kui ta Jim'i kübara ja paliku wastu oli wõtnud, juhatas ta ta elutuppa, seejuures ütles:

des: „Breili Coleman po'e kodus, herra Seping“

„Pole kodus?“ päris Jim imestanult. „Aga ma tulen ju tema kutsell“

„Arwan, et ta warsti tagasi tuleb,“ kostis Parker rahuliku alandliku hädlega, „sest ta ütles mulle, et kui külalisi tuleb, siis palugu ma ta tagastitulekut ära oodata. Kas olete tänaseid öhtulehti lugenud, herra?“

„Jah, olen lugenud, Parker,“ andis Jim wastuselt.

„On ometi hirmus, et nüüd kõik herr Walton'ist lehte on sattunud,“ tähendas Parker pead raputades. „Herra Coleman on selle üle wäga pahane.“

„Arusaadaw,“ tähendas Jim kuitwalt. „Kuidas waatate Teie asja peale, Parker? Kas usute, et Herra Walton wabatahtlikult ära on kadunud?“

„Pean seda wõimatult, et see teifiti wõiks juhtunud olla, herra inspektor. Kui oleks keegi ta wägivaldselt kõrwaldanud, siis oleksin mina ju seda kuulma pidanud, wõi wähemalt inimesed all eesruumis, ja ometi pole nad midagi kuulnud.“

„Wõib olla kuulis seda Kupie,“ ütles Jim, kuna ta pilk kiindus teenri näkku.

„Teie mõtlete wäljapressijat, herra?“ kostis teener pöörase rahuga. „Jah, see on ka wäga kummaline lugu. Peaaegu lugu, nagu mõnes wanaš raamatus. Kas olete juba lüünanat löönud?“

Jim noogutas pead, ja kui teener wälja oli läinud, jalutas ta toas edasi-tagasi ja seisis parajasti mõtteisje wajununa lamina ees, kui Parker tagasi tuli ja hõbekandami lauata aletas.

„Olen omale lubanud weidi kohwi tunda, herra inspektor,“ ütles ta. „Kas soovite sukkrut ja soori?“

„Mus alt,“ pomises Jim hajameelselt ja wõttis tassid Parkeri käest. „Mis Te teete, kui Teie wabad öhtud, Parker?“

Parkeri sünge nägu läks lahleks. „Oh, minu wanuses pole ju palju midagi teha,“ kostis ta. „Sihen wahel kontserdile, ja suwel jalatan pargis.“

Jim maitses oma kohwi ja kuulas pealt.

„Pead raamatud walmistawad mulle eriti suurt rõõmu,“ jatkas Parker. „Eriti reisikirjeldused kinodes ei pea ma palju. Nad rikuwad mu siimi. Aga wahel on herra Coleman nii lahke ja kingib mulle teaatripileti. Naajatükke armastan ma wäga.“

Ta wõttis tassid Jim'i käest wastu ja pani selle kandamile.

„Wiekümneseltsme-aastafena ei sallila enam kurbi ja ärritawaid näidendeid,“ lausus ta. „Minult mõnda Shaksppeare'i kurbmängu lähen wahel waatama . . .“

Jim kuulas pealt, ilma et ta sõnadele tähelepanu oleks kinninud, ja siis sai ta äkki aru, et ta peadegu uinumaks oli. Ta katsus weel silmi awada, ku'd pingutus oli väga walus. Ta laud wajasid jälle kofku. Di naeruwäärt, siin Dora loas magama jääda, kuid Parker'i hääli mõjus uinutawalt. Ja siis — enne kui ta sellest ise aru sai, mis temaga sündis — langes ta äkki sohvale ja wajas sügawasse unne.

Rahetas peatüki.

Esimene asi, mida Jim Sepping teadlikult tähele pani, oli walt koputamine. Ta nägi und sellest, kuidas ta Bill Dicker'iga näpujälgesid uurib, ja et kõik read täpiselegi tantšistšesid, kuni Bill Dicker paberi kinni naelutas. Siis kuulis ta kellegi häält hüüdwat: „Kes on siin sees?“

Ta pea walutas, ta suu oli palaw ja kuuw. Kogu ta oma tahtejõudu kokkumõttes ajas ta enese hoigades istukile ja nägi nüüd kofet lage seiswa elektripirni walgustusel, et ta asus väga wäikeles toas ja lamaks raumwoodil. Kus ta wilibs? Ta mattis näo kätsele ja waewas oma pead asjata, katsudes järgi mõelda, kuidas ta siia sattunud. Kogu aeg kestis wäljas koputamine ja hüüdmine.

Kus ta oli? Almaluugid olid kinni. Wõib olla walge päew wõi aga pime öö. Lõpuks waarus ta ukse juure ja katsus seda awada, aga see oli lukus.

„Awage uks!“ hüüdis keegi wäljast. Jim jahmatas. See oli ju Bill Dicker!

„Mul pole ju wõtti,“ wastas ta. „Kas olete Teie seal?“

Wäljas walitses waitus.

„Kes seal on?“

„Sepping,“ ütles Jim. „Murdte uks lahti!“ Kofe peale seda lendas uks prantsatades lahti. Trepi astimesel astmel seisis Bill Dicker, ja tema taga weel kaks Scotland Yard'i meest. Ja Dicker'i silmad olid isäralikud, nii isäralikud, nagu neid Jim weel kunagi polnud näinud.

„Mida teete Teie siin, Sepping?“ küsis ta.

„Seda ei saa ma ütelda. Kus ma olen?“

„Casey mängupõrgus Jemons-tänawal.“

„Jim langes äkki woodisewale.“

„Kas ma olen hull, wõi olete Teie!“ ütles ta.

„Kus on Teie asjad?“ küsis Dicker, ja alles nüüd nägi Jim, et tal midagi muud peale järgi ja pükste seljas ei olnud. Ta kuub oi üle ühe toolikeeni wifatud, ja saapad ilmusid woodi alt nähtawale.

„Tooge Casey siia!“ kästis Dicker, ja peagi tuli üks kaasaolewatest defektiwidesst ühe turgewa, frakis mehega tagast.

„Mida teeb see herra siin?“ küsis Dicker farmilt.

„Mis ta siin teeb? Ta elab siin,“ wastas Casey walju häälega. „Kahjatsen väga, et Teid äraandma pean, herra kapten, aga olen ise rumalas seisukorras.“

„Mis tähendab „siin elamine“?“ jatkas Dicker. „Kas tahate sellega ütelda, et herra Sepping seda mängupõrgut teab?“

„Kas ta tundis!“ pilkas mees. „Seda wõin ma küll kinnitada. Ega ma muidu talle ju mitu aastat palka et maksa, peale selle saab ta ka puhtasust osa. Ühte peab ju ikka altkäemaksuga hellitama.“

Silma wastuwaidlemata waarus Jim pesu- udu juure ja kaetis oma pea külma wette. Aliline niisutus kahandas wafarduwat walu ja selgitas mõtteid.

„Korrake seda weel kord!“ ütles ta.

„Milleks, herra kapten?“ meelitas Casey.

Nüüd oleme lõpus. Mina saan kuus kuub, ja Teie kaotate oma mundri. Maksin sellele mchele iga kuu ütsjada naelsterlingit waikimis- raha,“ jatkas ta, pöördes Bill Dicker'i poole. „Ta magab siin iga nädal kord, ja mul on terwe tosin inimest, kes seda tõendada wõiwad.“

„Wtige see mees alla!“ kästis Dicker rahulikult, astus tuppa ja sules ukse. „Mis lugu see õige on, Jimmy?“ küsis ta.

Jim raputas oma walutawat pead.

„Tahaksin, et wõiksin Teile ütelda,“ kostis ta. „Minuke asi, mida tean, on see, et ma täna õhtul — wõi eile õhtul, wõi ka üleöö õhtul — taewas teab, kuuas — olin herra Parker'i juures ja jõin kohwi. Argates leidisin enese siit.“ Siis jutustas ta, mis Portland-plaatsil sündinud oli.

„Usun Teid, Jimmy,“ sõnus Dicker, kut ta Jimmy juhtumist oli kuulnud. „See oli ainult kriugas, kuidas Teid kahtlustada. Aga selle taga on enam peibus, kut see ehk wälja näeb. Kiletuge. Peame Portland-plaatsile rututama ja seal Parker'iga rääkima. Mis kellata andis ta talle uimastusrohtu? — Sest kahtlemata on siin uimastamisega tegemist.“

Jimmy mõtles järgi. „See oli umbes kell kahel,“ lausus ta.

„Ja nüüd on kell pool kolm,“ ütles Dicter sekka maadates. „Jimmy, Kupie tahtis Teid eemalbada ja kavatseb teile's töide offitsi-kama tee. Ja Parker on muudugi Kupie.“

Coleman'i maja oli läitsa pime, kui nad sinna jõudsid; neil tuli täht aega h. listada, enne kui herra Coleman ise magadistuaes il-mus ja usse awas.

„Mida Te siit soovite?“ päris ta paha-selt „Kas Teie ei mõinud hommitunt oodata, mu armas Sepping? On tõesti wastumeelt tekködel woodist lohida —“ ta kat'estas äkki jutu. „Kas on Parker'iga midagi juhtunud?“ lühas ta kähku juure.

„Milleks Teie seda pärite?“ kostis Dicter. „Ta oli wälja läinud, kui ma koju jõud-sin, ja ei ole praegu weel taga'i jõudnud. Jätusin kella üheni ülewal. Suurepärase olu-kord! Parker'il olid head tunnistused ja pi-das ennast tänini hästi ülewal. Aga nüüd üt-len ma talle kindlasti üles. Niisugust lohakust ei saa ma sallida. Mina —“

„Senini pole Parker'ile weel midagi juhtunud,“ ütles Dicter sekka. „Kas tohin ta tuba näha?“

„Miks siis seda? Teda pole ju seal,“ üt-les Coleman

„Herra Coleman,“ ütles Jim asjalikult, „mul on põhjust oletada, et Parker wangima-jas on istunud ja et tema on Felman'i ni-meline wäljapressija.“

Coleman wahtis ammuli suuga.

„Wangimajas istunud?“ kogeles ta usk-matult. „Tal oli suurepäraline tunnistus Lord Bagenham'e'ilt — midagi pole mul kaduma läinud —“

„Juhatage meid ta ta tuppa!“ sõnus Dic-ter kähkult, ja waraameti amein k kuulas waitides sõna.

Parker'i mugam wäi'e tuba asub ülempi-el korral. Ta woodi oli puutumata, ja ta wä-hese kraami hu'gas ei leidunud midagi kahlast.

Kui herrad jälle all olid, jutustas Cole-man, ta olla oma tütarit palunud, õhtul te-maga koos teatri tulla, mis peale Jim pa-lus: preiliga rääkida tohtida. Samal filma-pilgul tuligi Dora pilas, musta sammumant-lik. Ta küsis: „Mis siis siin on, isa?“

„Parker on felm!“ kostes Coleman. „Gunt lambanahas, mu laps! Mees on mind petnud! Doodate üts filmapiil, palun!“ ja ta ruttas wälja.

Waewalt oli Jimmy selgitused alustanud, kui Coleman rõõmsa näoga taqasti tuli.

„Sõbe on wrel seal!“ hüüdis ta rõõmsalt. „Kas sul midagi puudub, Dora?“

Neiu tegi tõrjuma liigutuse. „Kiri minult, Jimmy?“ päris ta imestanult. „Aga ma ei ole Teie sugugi kirjutanud!“

Jim tõmbas kirja taskust, ja neiu seletas, et ta olla tahtnud talle oma pulmapäewa eel-õhul kirjutada, kuid olla pärafi teijiti otjus-tanud. „Mõtlesin, et rebisin kirja fakti, aga mista-sin ta arwatawasti termelt paberikorwi. Parker on ta wist seal leidnud ja alal hoidnud. Waene Jim!“ lühas ta niiskete filmadega juure.

„Siiski ei saa ma weel asjast aru,“ sele-tas Dicter. „Parker pidi ju teadma, et ma herra Sepping'it usun. Näib, nagu oleks ta oma tarkusega olnud ja tahaks meid ainult weel wihastada. Kas on Tell mõni kirjatuft tema käest?“

„Jah, purustatud asjade nimesitil,“ ütles Dora ja läks oma kirjutus-kama juure. „Minu isa nõuab, et teenijas-lond lõhutud asjad wälja maffaks.“

Neiu ulatas Jim'ile sedeli, ja see tundis selles esimese pilguga ära Kupie käekirja. Sõ-nata ulatas ta sedeli Dicterile ja nüüd pol-nud ametnikkudel siin enam midagi teha. Nad lahkusid.

Ülejäänud osa böst täitsid nad sellega, et sead-sid üles detektiwreferwid igasse wälja-pääsu kohta linnast.

Mees kell kuus tuli Jim koju. Parajasti, kui ta tahtis magadistoa akna-eesriideid ette tõmmata, nägi ta teisel pool uulitsat kedagi meest heledas palitus ja pehme wiltkubaraga mõõda minewat. Midagi mehe kõnnakus näis Jimmy'le tutaw o'ewat. Ruttu haaras ta oma binokli käte, ja samal filmapi'gul heitis mees pilgu ta akna peale.

„Suur Jumal!“ hüüdis Jim. „See on ju Rex!“

Ta ulatas enese läbi awatud akna ette ja kisenas logu jõust. Kuid mees ei kuulnud wõi kuulda et tahtnud, kahmas ta oma palitu ja lendas trepist alla. Mees oli kadunud, ja po-litist, kellelt ta teateid nõudis, et teadnud mi-dagi ütelda, peale selle, et ta autosse olla as-tunud ja minema sõitnud. Auto numbrit pol-nud ta lähemalt tähele pannud, ütles aga, see olla olnud wäike Fordold, mis teda järgmise uulitsa nurga taga oodanud.

Nüüd oji igasugune wäsimustunne ja ma-gada tahtmine kui käega pähitud, ja kui ta kella kahelksa paiku Joani juure ilmus, oli Jim' estimene küsimus: „Oli Rex siin?“

„Ei,“ wastas neiu. „Kas on ta leitud?“ Kui Jim oma juhtumusest oli teatanud, õhkas neiu tergendatult ja pomises: „Jumalale tänu, et ta elus on!“

Jim waatas talle otja. See uus Joan, kes oli wäljaarenenud sellest ninat rgaft, lohuakast fooliplikast, oli iluuius, mis temalt wafest kas wõi hingamise rõõwis.

„Waeue neiu, see oli sinu jaoks aeg!“ ütles ta.

Neiu noogutas pead. „Kex on kõik, mis minul on.“

Jim asetab oma käe neiu õla'le, nagu ta seda wanasti ikka oli teinud, kuid seekord tõmbas ta käe kõrge tagasi.

Neiu waatas naeratades Jim'ile otja. „Palun, ära ole minu nagu mõne lätekaswanud daami wastu, Jim!“ ütles ta kelmikalt. „Muidu haikan ennast weel ehtima ja muidu wigurdama. Ah, Kex elab ja on kindlas kohas.“

Ühtüd jutustas ta neiu'le oma juhtumuse, ja see ütles otsekohe, et ta annab talle kõigepealt taski kohwi. Jim ootas, kuni eine oli tellitud — oli ja weel väga wana, ja Jim oli t eni'aoostkonna alles ise äratanud — ja küsis siis: „Du siin kõik korras? Ega siin ometi midagi pole juhtunud? Ka telefon?“

„Ma ei tea oleti,“ kostis Joan. „Eile oli mul telefoneerimise juures miimefordiselt tunne, nagu kuulaks keegi pealt. Niipea kui kumdetoru üles tõstsin ja numbrit nim tasin, oli mul tunne, nagu oleks ühendus weidi rikutud. Kord, kui ma sulle tahsin helistada, tui sinu ma koguni üht häält sohistawat: „Ole wai! Ta räägib!“ See oli küll taja öeldud, nagu mingi karge, sohistaw hääl, aga mu kuu detoru on ebaharilikult waiju. Kas saad aru, mis ma mõtlen?“

„Muidugi! Keegi kuulab pealt,“ ütles Jimmy jüngerit. „Küllap me seda oskame taktistada. Hiwa, et seda mulle ütlesid.“

„Wõib olla; see kõik võib ju väga lihtsalt selguda,“ arwas noor neiu. „Aga see ja mes maja ees, kes ka eht on olemas ainult minu ettefujutusel, tegid mu eile weidi rahutu's.“

Jim waatas talle suurte filmade otja. „Maine, ta oleb ju täis igasuguseid saladusi!“ hüüdis ta. „Mida mõtted sa selle mehe all afna ees?“

„Ah, juba mitu päewa jalutab siin keegi mees, äranawat pidi ülewelt alla, aga ikka meie maja läheduses. Eile õhtul nägin ma weel ühte. Esmesol oli kõwe, teisel pehme wilkubar. Kui ma kell 2 öösel wälja waatasin, oli ta weel seal. Minult kui üks politseinik mööda läks, kadus ta ära; kuid niipea, kui kõik jälle korras oli, ilmus ta tagasi.“

„Kas on ta praegu weel siin?“ päris Jim. „Noor neiu astus afna juure ja osutas n'puga tänawale.“

„Seal on üks,“ ütles ta kõrge, ja Jimmy nägi seal meesti sinises poopolitus, kes seisid käed taskus kirjakaarti kõrwal. Waatamata fanguie pea'e tundis Jim tänu oma harjunud pilgule mehe silmapilkselt ära.

„Sellega pole ki.ret. Küllap ta juba kohal seisab,“ ütles ta rahulikult. „Piiran end waid kõhwiga, sest söömine teib uniseks, ja järgmiste tundide jooksul tuleb mul walwas olla. Joan, asi lähed ala ärewamaks. Steeruljus kaswab, nagu seda ütlesid kangelased wanades melodraamadest. Ütle mulle, kas teeksid mulle meeleshead ja lähesfid weerandtunnis oma teisel pool asuwasse tuppa?“

„Milleks siis?“ küsis neiu imestanult.

„Kuna minu peawoornis on tagasihoidlikkus, teeks see minu närwiliseks, kui teaksin, et sinu filmad mind jälgivad.“

Ta lahkus majast ja kontis kirjakaarti poole ja kui ta sellele lähenes, pööris seal seisew mees ringi ja hakkas aegamisi lahkuma. Uulitsa-nurgal jäi ta seisma, nii et möödaminew Jim aimult ta selga näha wõiks. Aga Jim ei läinud mööda, waid pani talle käe õlale ja ütles: „Kuidas käsi käib, Farr ngdon? Mõtlefin, et istute weel kinni?“

„Teie effite, mu herra,“ wastas mees ja pööris julge näoga ümber. Kui ta aga Jimmy näku waatas, muutus ta ilme ja ta küsis karsitult: „Mis Te minust ometi tahate, Sep-ping? Kas Teie ei wõi mind ford rahule jätta?“

„Tu'ge kaasa!“ ütles Jim taja. „Ja kui Teie rewolwri taskust tõmbafite, olete Teie kadunud mees.“

Politseijaoskonnas wõeti mehe käest tats laetud rewolwrit ära ja siis toimetati ta kongi, kus Jim ta ülekulamisese ajus, ilma et ta mingisugust tagajärge oleks saawutanud. Isegi see ei aidanud, kui ta talle äkki ütles: „Joe Falman, kes oli herra Coleman'i juures teenriks ja nüüd kadunud on, on Teile ülesandeks teinud, et walwafite Waitwa'i maja. Ta on seda ise üles tunnistanud.“ Mees ei ütelnud midagi.

Mheffas peatiff.

Weidi järgi mõtelnud, otsustas Jim rahatappid-lõhkaja Knowl's'i juure minna. Selleks otaks ta kuulsa muidwarga korteri unestit ütles. Aga „Nippy“ andis puiklewaid wastuseid ja kinnitas, et ta niisugusest „otkest“ ektopriierijate-salgast midagi ei tea. Alles kui Jim tema juurest lahkus, sohistas ta talle kõrwa sisse: „Teie seisate Kupie nimestikus. Püüdke ta kinni, enne kui ise lõksu langete.“

„Kus saan ma ta siis läte?“ küsis Jim naeratades.

„Ta ootab Teid — väljas ukse ees. Dan taasa!“ ütles Rippy.

Rahulikult ilmega jalutas Jim piki tänavat ja heitis ainult juhuslikult mõne kiire pilgu oma selja taha, kuna ta waateakende juures peatas. Seejuures pani ta kedagi pikka, tugevat meest tähele, kes samuti aegajalt waateakende ees seisatas. Ümber kaela kandis ta lahtist kaelarätti. Oma mõlemad käed hoidis ta taskutes, ja Jim sai aru, et sel mehel halwad kawatfused olid. Näid nägi detektiiv üht politseinikku tulewat, ja filmapiltiselt pööris ta ümber ja läks jälgijale vastu.

See lonkis rahulikult temast mööda ja siis ta politseinikust, kuna ta omaette lauluwiisi sumistas. Alles järgmisel nultsanurgal jäi ta seisma.

„Bloop!“

Ei mingisugust eksploosiooni, ainult müra, nagu oleks mõnelt pabelilt kor? tõmmatud. Kuulendas vastu laternaposti, ja kui Jim ja politseinik nultsanurgale jõudsid, oli rewolvrimees juba kadunud . . .

* * *

Adwokaat Vanford Collet istus oma büroos ja kuulas kellegi jutuka, ärritatud daami seletust.

„Wäga halb — mübugi!“ pomises ta, kui daam lõpuks waltis. „Aga niisugused asjad sünniwad, ja siis on soowitaw, kui asi waltiselt korraldatakse, ilma et ta lehtedesse tuleks. Teen ettepaneku . . .“ Tal oli libe keel ja peagi oli abitarwitaja weendunud, et on targale ja suurmeelsele otsusele jõudnud.

Kui daam oli lahkunud, helistas adwokaat ja küsis ühelt fikseastuwalst noorelt netult, kas herra Sepping seal on.

„Daste ta siise astuda,“ lausus ta, kui netu jaatas.

„Noh, kuidas käsi käib?“ terwitas ta detektiivi. „Olge head, wõtte istet. Walehed on ju Teid täis. Kas olete mehe, kes Teie peale last, kinni wõtnud?“

„Ei, tänani mitte,“ oli wastus. „Meie teame ainult, et see Digger on üks Ameerika roimar, kes juba Sing-Singis on istunud. Näid tult mulle meele, et Teie wanaasti kõigi Londoni kahhlaste isikute üle informeeritud olite, ja seepärast tulen ma Teie juure.“

„Kahhlasted mehed ei saa kahjaks mitte wana,“ wastas Collet naeratades. „Ainult wähehed neist inimestest, kes minu käest läbi on käinud, on weel elus, ja nagu Te teate, olen ma seda liiki tegewusest täielikult loobunud.“

„Kas on Teil kunagi tegu olnud Parker'iga, a l i a s Felman?“

„Olen ta endist elu uurinud. Ma ei suuda itka weel uskuda, et see soliidne wanamees elutufeline rahawäijapressija wõiks olla.“

„Kas usute, et ta on Rippe?“ küsis Jim otskoheselt.

„Ma ei tea seda kindlasti. Kä-kiri kõneleb ju selle poolt, aga ta käekiri pole ju wäga erilaadiline ja iseloomulik. Kaldun enam oletusele, et ta ainult on amutaja selles loos. Esi-teks, ma ei pea teda küllalt julgeks. Dora ütleb, tol fiksemurdmise ööi olla ta hirmu pärast wabisenud. Seewastu näib mulle kelm Rippe erakorraliselt julunud mees olewat.“

„Beel üks küsimus, herra Collett,“ jatkas Jim. „Kas on Teile büroosse kunagi siise murtud?“

„Jumal hoidku!“ kostis Collett. „Adwokaatide juure ei tungi keegi.“

„Siin ekste Teile,“ lausus detektiiv. „Wit-mase kahe aasta jooksul on tähtsamate Londoni ja prowintsi adwokaatide juures palju mürdwargust ette tulnud.“

„Kas tõesti?“ Collett tõusis püsti.

„Jah, ja imelikul wiisil pole ükski peale minu seda asjaolu Rippe'ga ühendusse seadnud, kuigi see fakt oli alati teinud awalik.“

„Sääraast ühendust poleks ma ialgi oletanud,“ tähendas Collett mõttelikult. „Muide, mul oli kunagi klient, kellele Rippe oma tähelepanu oli pöörnud, aga mürdwargust pole minu juures olnud.“

„Dokumente Dora kohta Teil ei ole?“

„Seda küll, aga Rippe jaoks poleks neil huwi,“ oli wastus, ja warsti pärast seda läks Jim koju.

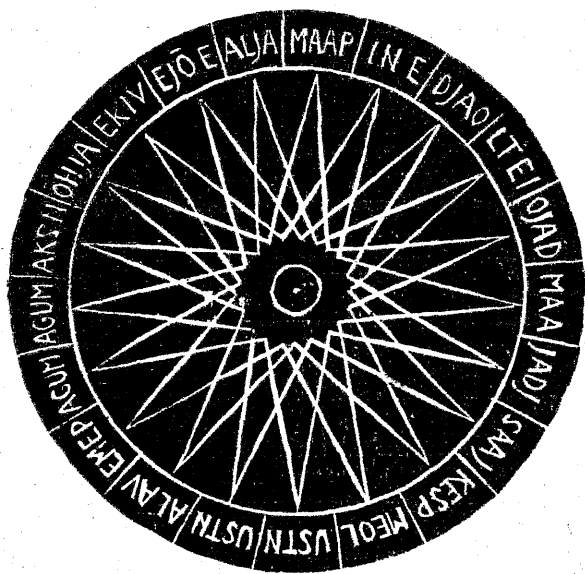
Järgmisel hommikul aratati ta nagu harilikult kell seitse, ja nimelt tagasi jõudnud Alberti poolt.

„Ma pole midagi selgitanud,“ teatas wilmene. „Kogu ümbruses pole ükski herra Walton'ist midagi kuulnud. Ka pole teda seal nähtud. Seal ümbruses on ainult üks wälle sumila, kuid saksite kohta, k's sinna tawalliseiti pühapäewal wälja sõidawad, olen ma kõik teada jaanud.“

(Järgneb).

Hindmõistatus

Nr. 19 (85).

Missugune Peeter Grünfeldti luuletuse esimene salm on siin peidus?

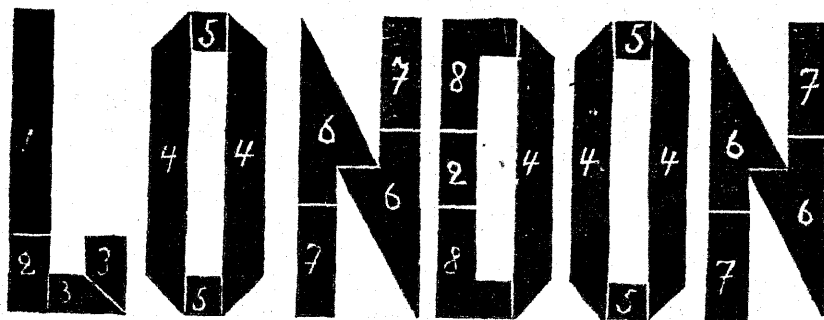
Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 10. novembrini. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ Nr. 23 (89).

Õigete lahenduste saatjate vahel loositakse välja: 1) Mait Metsanurk — Kindrali poeg; 2) Ill anne Ed. Wilde kogutud teostest; 3) Käkimäe kägu — Johan Liiv.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 15 (81) on:

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: R. Esop, O. Ehrmann, Leonid Grigorjew, Hilda Habak, L. Kirt, Dolly Paijas, Alfred Pitsi, E. Pülow, M. Sommer, Ksenia Siitam, A. Simm, L. Saulep, Suisdub, E. Traumann, Oskar, Tirmann, Rud. Walter, C. Wahlmann, Pauline Weimann, Hilda Weinberg, Paul Weinberg.

Tapalt: Joh. Rätsep.

Pärnust: Milda Küng, E. Siitam.

Koselt: G. Lindwest.

Neist võitsid loosimisel: 1 aasta-käik „Romaan“ 1923 a. ilukõites **Pauline Weimann**, Tallinnast, Luise tän. 8-5; 2) Joh. Semperi Pierrot — **E. Pülo**, Tallinnast, Wilja ndi tän. 5-16; 3) Marie Underi — Sonetid — **E. Siitam**, Pärnust — W. Kuke tän. 23.

„Romaani“ talitus.

Ajakirja „ROMAAN“

sennised 50 romaani.

1. Ahsghada. Joseph Delmont.
2. Ameerika metsikust läänest. Alfred Manns.
3. Ameerika naiskelm. Miriam Michelson.
4. Ameerika nisuwäljalt Kn t Hamsun.
5. Ameeriklase kihlwedu. W. Harb.
6. Anna mulle oma laps Lenore Pany.
7. Armastuse okastee. H. Courths Mahler.
8. Daam ratastoolil. Sven Elvestad.
9. Griseldis. H. Courths-Mahler.
10. Haaremi wõre tagant. Börge Jansson.
11. Häältesaar. Robert Louis Stevenson.
12. India hauasammas. Thea von Harbou.
13. Indialase kingitus. F. C. Oberg.
14. Iseäralik tingimus. H. Courths-Mahler.
15. Kadunud miljon. Edgar Wallace.
16. Kaksindus. Fritz Flechtner.
17. Kollane surm. Karl Rosner.
18. Kui mina kuningas oleksin! Justin Huntly Mc. Carthy.
19. Kukkumine Maelstromi. Edgar Allan Poe.
20. Kuldne katk. Oevre Richter-Frich.
21. Kullakuninga kimbatus. Otto Höcker.
22. Kullikisa. Sven Elvestad.
23. Laane laul. H. Courths-Mahler.
24. Linn mere all. Max Pemberton.
25. Lutsiferi silm. Oevre Richter-Frich.
26. Mees, kes maakerast läbi kukkus. Carolyn Wells.
27. Merekarud. Otto Höcker.
28. Mina ütlen ei! Henriette v. Meerheimb.
29. Must täht. Sven Elvestad.
30. Naine kuristiku kaldal. Werner Schöff.
31. Niss Ipsen Bombüllist. E. G. Seeliger.
32. Oma maalapike. Otto Höcker.
33. Pime Geronimo ja tema wend. Artur Schnitzler.
34. Prohvet. J. Weidenst auch.
35. Punasel kaldal. Anny Wothe.
36. Pudelikuradike. Robert Louis Stevenson.
37. Raudupi perenaine. Rudolf Blaumann.
38. Russalka. Carl A. Tavaststjerna.
39. Saare õpetaja. Wilhelm Lobsien.
40. Saladuslik külaline. Jules Verne.
41. Sellegipärast. J. Cotta.
42. Silmad. Rabindranath Tagore.
43. Sinust küll ei lahku ma! H. Courths-Mahler.
44. Skudesnäsi tuletorn. K. H. Strobl.
45. Teraswann Luise Westkirch.
46. Tähtedewaheline reisibüroo. Hellmuth Unger.
47. Wana kelm. Kálmán Mikszáth.
48. Walaskala jahil. J. C. Sörensen.
49. Wanne. Octave Feuillet.
50. Wäike-Hwammur. Einar Hjörleifsson.